

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Deja Škerjanc

**Kulturno-politični vidiki delovanja in spreminjanja alternativne skupnosti Freetown
Christiania**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Deja Škerjanc
Mentor: doc. dr. Franc Trček

**Kulturno-politični vidiki delovanja in spreminjanja alternativne skupnosti Freetown
Christiania**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

Zahvala

Mami, Maretu, noni, dediju, Slavici in seveda Tomiju se zahvaljujem za vse pozitivne misli, konstruktivne kritike, podporo vseh vrst in zaupanje vame.

Zahvala tudi mentorju za vse pogovore, dosegljivost in koristne napotke pri izdelavi tega dela.

Kulturno-politični vidiki delovanja in spreminjanja alternativne skupnosti Freetown Christiania

Freetown Christiania je alternativna skupnost v Kopenhagenu, katere delovanje temelji na samoupravni ureditvi in participativni demokraciji. Bila je ustanovljena leta 1971, kot zapuščina študentskih uporov, hipijevskega gibanja in ideala svobode šestdesetih let. Gre za skvotersko skupnost, saj je bila Christiania ustanovljena z zasedbo in naselitvijo območja zapuščene vojašnice in tovarne streliva. V diplomski nalogi sem najprej pregledala značilnosti vsakdanjega življenja in delovanja skupnosti, nato pa s pomočjo teorije Theodora Roszaka analizirala katere elemente kontrakture je bilo v skupnosti mogoče najti na začetku njenega delovanja. Skozi desetletja se je Freetown Christiania, predvsem zaradi pritiskov javnih oblasti, spreminjala in danes jo, namesto kontrakture, lahko opišemo kot alternativno skvotersko skupnost, pri čemer območje Christianie predstavlja začasno avtonomno cono, vsakodnevno življenje pa zaznamuje „do-it-yourself“ kultura. Na vse večjo komercializacijo območja je vplivalo odprtje in prilagoditev dela storitev turistom, saj je Christiania danes tretja najbolj obiskana turistična „znamenitost“ Kopenhagna. Na politično spreminjanje pa vplivajo nenehni pritiski, načrti in težnje javnih oblasti po „normalizaciji“ območja. V diplomskem delu sem analizirala dve hipotezi: prva se nanaša na to, da je Christiania delno izgubila svoj uporniški naboj in s tem prenehala delovati kot kontrakultura, ker je v tem videla način, da si (vsaj delno) podaljša svoj obstoj kot alternativna skupnost. Druga hipoteza pa temelji na trditvi, da javna oblast na Danskem želi z različnimi postopki normalizirati območje Freetown Christianie, ker bi to pomenilo vrnitev političnega in kulturnega delovanja skupnosti pod nadzor oblasti.

Ključne besede: Freetown Christiania, kontrakultura, normalizacija.

Cultural and political aspects of actions and modifications of alternative community Freetown Christiania

Freetown Christiania is an alternative community situated in Copenhagen and based on self-administration and participatory democracy. It was founded in 1971 as a legacy of student protests, hippie movement and ideal of freedom from the sixties. Christiania represents a squatter community, due to the first inhabitants who occupied and populated area of abandoned military barracks and production of arms. I first examined characteristics of every day life and activities in the community and then tried to find elements of counterculture (from the work of Theodore Roszak) that could be found in the community in the time of their beginnings. Christiania has changed a lot through decades, especially due to the pressure from the public authorities and today, instead as a counterculture, we can define Christiania as alternative squatters community in the Temporary Autonomous Zone, where do-it-yourself culture marks their every day life. Christiania opened itself for tourists and adapted a part of their services to them – that was a vast factor of commercialization of the community that is today the third most visited sight in Copenhagen. Constant pressure, plans of regulation and normalization from the public authorities are also important negative factors that influence the political modifications of Christiania. In this work I analyzed two hypothesis – first, that Christiania lost their “rebel charge” and stopped functioning as a counterculture, to be able to extend their status and existence as an alternative community. Second hypothesis is based on the argument that public authorities in Denmark uses various methods to normalize the area of Freetown Christiania, since that would represent the return of community under the supervision of the public authorities.

Key words: Freetown Christiania, counterculture, normalization.

KAZALO

1 UVOD	6
2 FREETOWN CHRISTIANIA	8
2.1 ZAČETKI	8
2.2 VREDNOTE	9
2.3 SAMOUPRAVNA UREDITEV	10
2.4 KULTURA	13
2.5 DROGE	15
2.6 EKOLOGIJA KOT VIZIJA	18
3 KONTRAKULTURA	19
3.1 THEODORE ROSZAK	19
3.2 TEHNOKRACIJA	20
3.3 FREETOWN CHRISTIANIA IN ELEMENTI KONTRAKULTURE	21
3.4 INTEGRACIJA ALI ASIMILACIJA V SISTEM	23
3.5 ALTERNATIVNI NAČIN ŽIVLJENJA	24
4 CHRISTIANIA PROTI DRŽAVI	28
4.1 ZELENİ NAČRT PROTI NAČRTU NORMALIZACIJE	30
5 SKLEP	35
6 LITERATURA	37

1 UVOD

Freetown Christiania predstavlja skupnost, kakršnih v današnji Zahodni družbi, ki je zrasla in se še vedno razvija na temeljih kapitalizma in njegovih idej o nenehnem napredku, potrošnji, individualizmu, ni prav dosti. Je alternativna skvoterska skupnost, ki je bila ustanovljena na vrednotah, kot so avtonomija, skupnost, svoboda, ljubezen in trajnost. V štiridesetih letih delovanja je doživela mnoge spremembe, nekatere so posledica razvoja in napredka (skupnost se je odprla za turiste in postala ena od glavnih turističnih znamenitosti Kopenhagna), druge pa pritiskov s strani javnih oblasti, ki jih družbena kritičnost in angažiranost Christianie vedno bolj moti in že nekaj časa z načrti normalizacije in grožnjami o izselitvi oziroma težnjah po ureditvi lastništva območja (celotno območje je v lasti Ministrstva za obrambo, saj je gre za zapuščeno vojašnico, ki so jo leta 1971 naselili prvi skvoterji) dihajo za ovratnik prebivalcem skupnosti. Christiania je na križišču mnogih interesov in prebivalci sami se bodo morali odločiti v katero smer bodo v prihodnosti razvijali svojo skupnost – bo to ekološko usmerjeno mesto, turistična znamenitost, bodo kupili območje in postali „normalna“ četrt v Kopenhagnu ali bodo obdržali družbenokritičen naboj in z nadaljnjim bojem ter zavračanjem normalizacije poskušali ostati alternativna samoupravna skupnost?

CILJI IN NAMEN DIPLOMSKEGA DELA

V diplomskem delu želim najprej predstaviti Freetown Christianio tj. alternativno skupnost v Kopenhagnu, katere delovanje temelji na samoupravni ureditvi in participativni demokraciji; njeno delovanje, spreminjaje in pomen, ki ga ima kot alternativna skupnost na Danskem. Nato bom opredelila koncept kontrakture Theodora Roszaka in analitično utemeljila zakaj lahko skupnost Christiania, vsaj v njenih začetkih, opredelimo kot primer kontrakture. Temeljne značilnosti življenjskega stila prebivalcev Christianie ter vsakodnevno delovanje skupnosti (vse od začetnega zavzetja zapuščenih vojaških objektov leta 1971 pa do danes, ko po štiridesetletnem boju z oblastmi poskušajo ohraniti status t. i. avtonomne cone) mi bodo služili kot temelj diplomskega dela in osrednji sklop analitičnega dela, v katerem bom s pomočjo sekundarnih virov literature poskušala najti lastnosti, ki bi Christianio uvrstile v koncept kontrakture ter nato s pregledom spreminjanja skupnosti poiskala razloge za odmik od teh temeljnih idej, ki so Christianio opredeljevale kot kontrakture. Cilj naloge je poskušati opredeliti zakaj in na kakšen način je skupnost skozi desetletja spreminjala svoje vizije, način delovanja, kulturnega udejstvovanja in političnega boja. Pri tem je ključen dejavnik, ki vpliva na skupnost javna oblast oziroma država ter njene institucije npr. vlada in policija, ki z nenehnim posredovanjem, grožnjami in željo po „normalizaciji“,

odločilno vplivata na Freetown Christianio in njen vsakdanjik.

HIPOTEZI

Prva hipoteza moje naloge se nanaša na samo spreminjane skupnosti in sicer na to, da je Christiania skozi desetletja delno izgubila svoj uporniški naboj in s tem prenehala delovati kot kontrakultura, ker je v tem videla način, da si (vsaj delno) podaljša svoj obstoj kot alternativna skupnost.

Z drugo hipotezo pa bom analizirala trditev, da javna oblast na Danskem želi z različnimi (pravnimi, policijskimi, tudi nasilnimi) postopki normalizirati območje Freetown Christianie, ker bi to pomenilo vrnitev političnega in kulturnega delovanja skupnosti pod nadzor oblasti.

METODOLOGIJA

Diplomsko delo bo temeljilo na analizi in interpretaciji sekundarnih virov podatkov, pri čemer bo v prvem delu prevladovala deskriptivna metoda za opis temeljnih pojmov, drugi del pa bo analitično zastavljen za primerjavo in končne sklepe. V okviru študijske izmenjave na Danskem sem tudi sama obiskala Christianio, kjer sem s pomočjo metode opazovanja z udeležbo spremljala dogajanje v skupnosti, kar mi je pomagalo pri bolj poglobljenem spoznavanju trenutnega stanja v Christianii, poleg tega pa sem dobila vpogled v vsakdanje delovanje in videla, kako množičen turizem vpliva na storitve in spreminjanje Freetowna.

STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA

Začetek diplomske naloge bo predstavljal uvod z opisom ciljev in pomenov naloge, hipotezama ter metodološkim uvodom. Temu bo sledil teoretičen del z deskripcijo temeljnih pojmov in predstavitvijo delovanja Christianie (začetki, vrednote, samoupravna ureditev, kultura, droge ter ekologija kot vizija), čemur bo sledil analitičen del. Temelj analitičnega dela bo primerjava ter iskanje lastnosti kontrakture znotraj delovanja in življenjskega stila prebivalcev Christianie, predvsem v sedemdesetih letih. Poleg tega pa prikaz spreminjanja skupnosti, na katero ima ključen vpliv delovanje javnih oblasti in njihova nenehna težnja po „normalizaciji“ območja. V zaključku bom predstavila ugotovitve ter podala sklepe, do katerih bom prišla tekom analize.

2 FREETOWN CHRISTIANIA

Eden največjih skvotov v Evropi, ostanek hipijevskega gibanja sedemdesetih let, ekološko usmerjeno mesto, avtonomna cona sredi Kopenhagna ali le še ena turistična znamenitost?

V prvem delu naloge želim s pregledom značilnosti, delovanja in spreminjanja Christianie predstaviti skupnosti, njen vpliv na dansko družbo in razloge za njeno nenehno spreminjanje. To bo osnova na kateri bo temeljila nadaljnja analiza in povezava Freetowna Christianie s teorijo kontrakulture.

2.1 ZAČETKI

Zgodba Christianie se začne leta 1969, ko lokalni prebivalci Kopenhagenske četrti Christianshavn prvič podrejo ograjo bivše vojašnice in tovarne streliva, da bi zapuščeno območje uporabljali kot zeleni prostor oziroma park sredi blokovskega naselja ter kot igrišče za otroke. Oblasti med letoma 1969 in 1971 ograjo večkrat postavijo nazaj, nato pa leta 1971 hipiji in skvoterji zadnjič podrejo ograjo ter masivno začnejo naseljevati stavbe bivše vojašnice. V Christianio množično migrirajo posamezniki, ki si želijo novo življenje ustvariti v komuni, katere glavno vodilo je „svoboda“ (Christianites 2004, 3). Christiania predstavlja eno od zapuščin študentskih uporov šestdesetih let prejšnjega stoletja in predvsem prostor svobodnega izražanja, različnosti in izrazite kritike moderne potrošniške družbe. Ideja je bila ustvariti novo družbo, katere prebivalci bi bili osvobojeni pravil države blaginje, ki omejujejo posameznika pri njegovem samouresničevanju in bi tako predstavljali nasprotje ter izziv sicer precej homogeni danski družbi. Poleg tega je bila za Kopenhagen šestdesetih in sedemdesetih let prejšnjega stoletja značilna visoka brezposelnost, pomanjkanje cenovno primernih stanovanj za mlade ter visok delež visoko izobraženih, a nezaposlenih mladih (Amouroux 2006).

Leta 1972 Christiania, 34 hektarov veliko območje, postane predmet obravnave Ministrstva za obrambo, ki je lastnik območja in po parlamentarni razpravi Christianii podelijo status „socialnega eksperimenta“, ki naj bi trajal tako dolgo, dokler ne najdejo primernega načrta za območje. Christiania se kmalu organizira v manjše avtonomne enote, pri čemer Skupni sestanek (*Common Meeting*) postane najvišja avtoriteta za vse stanovalce, ki jih je skupaj okoli tisoč (Christianites 2004, 2–4.) Vse od svoje ustanovitve leta 1971 je Christiania simbol kritike in nasprotovanja vladajočim oblastem. Freetown je od nekdanj eksperimental z ustvarjanjem družbe, ki temelji na veliki meri aktivne participativne demokracije, katere cilj je posameznikova možnost svobode in samoizpopolnitve. Vsi prebivalci Christianie imajo možnost, da enakopravno sodelujejo v

demokratskih procesih, ki tvorijo lokalno družbo. To pomeni, da so najpomembnejše odločitve vedno sprejete na temeljih konsenza, zaradi česar je oblika vodenja Christianie pogosto imenovana „demokracija konsenza“ (Christianites 2004, 24).

Prebivalcem Christianie je skupna želja, da lahko sprejemajo svoje lastne odločitve in počnejo stvari, ki jih želijo. Christianio vidijo kot priložnost za samouresničevanje, kljub temu, da to s sabo prinaša negotov in „primitiven“ način življenja. Vse to predstavlja temelje, na katerih se kopica različnih ljudi zbere skupaj z idejo osnovati skupnost. Ti ljudje so lahko mladi, tujci, manjšine in vse vrste potepuhov. Tukaj so aktivni in pasivni, miroljubni in nasilni, idealisti in še mnogo drugih. Oni so kriminalci in „družbene zgube“, neprilagojeni in neurejeni [Lovetand v Amouroux 2006].

2.2 VREDNOTE

Med prvimi skvoterji, ki so se priselili v Christianio, je bilo veliko hipijev, ki so prezirali in zavračali norme in vrednote tedanje danske družbe, tj. njeno meščanskost, avtoritativnost in tehnokratskost. Prav te ideje so jih pripeljale do tega, da so se z vizijo o „alternativni družbi, ki bi temeljila na vrednotah, kot so avtonomija, skupnost, svoboda, ljubezen in trajnost“ (Asmussen 2007, 18), odločili ustvariti Freetown Christianio.

Med tipi mladinskih gibanj, Tomc (v Poštrak 2002, 157) opredeli subkulture (oblikovanje lastnega načina ustvarjanja in načina življenja), subpolitike (lastna politična prepričanja in delovanja) ter kontrakulture, ki jih opiše kot mladinska gibanja, ki poskušajo v svojem delovanju hkrati združiti osnovne elemente subkulture in subpolitike. Kot skupne točke vseh treh mladinskih gibanj pa navede „upornost, revolt, odpor, subverzivnost“ (prav tam).

Barker (2005, 184) pa nova družbena gibanja opiše z značilnostmi, ki jih lahko najdemo tudi v vrednotah in delovanju Christianie:

- antiavtoritarni, antibirokratski in antiindustrijski,
- svobodni, demokratični in aktivistični,
- fleksibilno in spreminjajoče se „članstvo“ in
- „članstvo“, ki se pridobi skozi participacijo.

Življenjski stil in vrednote skupnosti pa odražajo tudi nekatera pravila obnašanja t.i. bonton za vse obiskovalce in prebivalce Christianie, ki si tudi s pomočjo teh pravil želi še naprej ostati alternativna, okoljsko ozaveščena skupnost brez nasilja.

Najpomembnejša so štiri „neprelomljiva“ pravila, ki v Christianii strogo prepovedujejo *trde droge, motoristične simbole, orožje in nasilje*.

Ostala pravila, ki jih je prav tako potrebno spoštovati ob obisku Freetowna, pa posameznika naprošajo naj upošteva, da: je prepovedano trgovanje s stavbami ali stanovanji, saj v skupnosti ne verjamejo v osebno lastnino in zato niso lastniki območja in stavb v katerih živijo; je Christiania območje brez avtomobilov, motorjev ali mopedov, dovoljeno je kolesarjenje (z upoštevanjem pešcev); se v skupnosti strogo ločujejo odpadki (biološki odpadki, steklo, papir, karton, vnetljivi odpadki in ostali odpadki); so javna stranišča namenjena temu, da se potreb ne opravlja v naravi; je potrebno spoštovati zasebnost prebivalcev tj. obiskovalci naj ne vstopajo v hiše ali zasebne vrtove, saj je dovolj ostalih zelenih površin, kjer lahko najdejo mir za sedenje, uživanje, piknik itd.; v primeru, če želiš fotografirati, vprašaj za dovoljenje; živali ne odnašaj domov, tudi če so zelo prijazne ter kljub temu, da lahko hašiš kupiš in uživaš v Christianii, ne pozabi, da je njegova posest in uživanje na Danskem kaznivo dejanje (Christianites 2004, 1–3).

2.3 SAMOUPRAVNA UREDITEV

Svoboda družbe bo po Goričarju (1971) mogoča takrat, ko bo svoboda države najbolj omejena, saj bo to pomenilo konec politične države, tj. nečesa kar predstavlja monopol enega dela družbe nad družbeno močjo. Goričar poda tudi kritiko ekonomskega sistema blagovno-tržnega gospodarstva, ki v družbi ustvarja le konkurenco in konfliktno odnose. Ker pa mora družba tudi po koncu politične države ostati organizirana, je za to potreben drugačen sistem, *samoupraven sistem*, katerega bistvo ni monopol, ampak negacija le-tega in s tem zavračanje politike kot monopola. Doseči delovanje takšnega sistema ni nekaj lahko dosegljivega in uresničljivega, uspešno je lahko v primeru, da se s pomočjo demokratizacije in racionalizacije sistem spremeni tako, da bodo pogoji za doseganje najvišjih položajev v družbi odprti in enaki za vse državljane, ki se bodo z vertikalno rotacijo lahko tudi zvrstili na vodilnih položajih. S tem, ko bo politika postala monopol vseh, se bo spremenila v ne-monopol in le takšna družba se bo lahko oklicala za samoupravno (Goričar 1971, 403–407).

Freetown Christiania predstavlja eno ključnih ikon danske družbe in eno najstarejših, največjih in politično izredno aktivnih skvoterskih skupnosti v Evropi. Gre za alternativno samoupravno skupnost s statusom socialnega eksperimenta (Amouroux 2006). Samoupravna ureditev skupnosti temelji na nizu sestankov, od katerih ima vsak svojo funkcijo. Za vse prebivalce je sodelovanje na sestankih izbirno, vsi zainteresirani pa se lahko udeležijo in aktivno sodelujejo na vseh sestankih skupnosti:

1. *Skupni sestanek* predstavlja najvišjo avtoriteto Christianie, saj se na njem ukvarjajo s tematikami in problemi, ki se tičejo vseh prebivalcev Freetowna. Nekaj najpomembnejših predstavljajo letni proračun „Skupnih sredstev“, sodelovanje in pogajanja z vlado ter primeri, ki se nanašajo na policijsko nasilje in ostale probleme s policijo. Zaradi svoje funkcije bi lahko Skupni sestanek primerjali z državnim parlamentom. Udeleženci na sestanku so obvezani sprejeti odločitve in določiti sredstva za uresničitev vizij v praksi, pri čemer demokracija Christianie predstavlja aktivno participacijo in implementacijo različnih predlogov prebivalcev. Skupni sestanek pa s sprejemanjem odločitev o končnih idejah in vizijah deluje kot neke vrste sodstvo, v drugih primerih pa lahko tudi kot nadomestek policije. Sestanek poleg že prej omenjenih funkcij služi tudi kot informator o različnih, za skupnost pomembnih, vprašanjih ter kot forum za splošne debate o teh vprašanjih (Christianites 2004, 24).

2. *Območni sestanek* se navadno skliče enkrat na mesec, na njem pa se rešujejo lokalni problemi, ki se tičejo vsakega od petnajstih geografskih območij na katere je razdeljena Christiania (največje šteje več kot osemdeset prebivalcev, najmanjše devet prebivalcev). Območja sestavljajo tako posamezne stavbe z več prebivalci, kot tudi manjše hiše, razpršene po večjem območju. Vsako območje ima finančnika, ki skrbi za plačila najemnin, računov in načrtovanje določenih projektov na območju. Teme aktualne na območnem sestanku se tičejo vzdrževanja stavb, prijav za prosta bivališča, plačil elektrike, vode in najemnine itd. (Christianites 2004, 25).

3. *Finančni sestanek* poteka enkrat na mesec, ko se zberejo območni finančniki in skupaj s skupino ekonomistov izmenjajo informacije glede ekonomije in načrtov za določena območja (Christianites 2004, 26).

4. *Ekonomski sestanek* služi za dogovor glede upravljanja s Skupnimi sredstvi (razporeditev sredstev med otroške institucije, zdravstveno ambulanto, glavno pisarno, delavnico, vzdrževanje infrastrukture in zelenih površin, poštnih storitev itd.) (prav tam).

5. *Poslovni sestanek* je organiziran s strani skupine ekonomistov, ki na sestanku razpravlja o problemih, ki se tičejo poklicev, podjetij in storitev v Christianii. Prav tako pa se na tem sestanku določa o višini plačila davkov, ki gredo v Skupna sredstva (prav tam).

6. *Gradbeni sestanek* se skliče enkrat na mesec, udeležijo se ga predstavniki vsakega od petnajstih

območij, ki sprejemajo odločitve o tem, kako se bo porabil denar iz Skupnih sredstev tj. določijo se prioritete naloge pri projektih, ki so že v teku in pri novih projektih, ki jih načrtujejo (prav tam).

7. *Združenje podjetnikov* opravlja centralno funkcijo, katera omogoča delovanja vseh storitev v Christianii, kjer je večina storitev kolektivno organiziranih. Združenje podjetnikov poteka enkrat na teden, na njem pa določijo naloge prihajajočega tedna, naredi se pregled gospodarskega poslovanja, diskutira se o bodočih praktičnih, ekonomskih in vizionarskih prizadevanjih Freetowna (Christianites 2004, 27).

Prebivalci Christianie redno plačujejo javne izdatke, kot so poraba vode in elektrike, ogrevanje, čiščenje dimnikov, občinske takse in davke državi (pri čemer so pri storitvah, ki so namenjene uporabi zunaj Freetowna „normalni“ davčni zavezanci; za storitve, ki so namenjene izključno prebivalcem znotraj skupnosti pa plačajo davek, ki gre v Skupna sredstva). Pri tem Christiania, zaradi dejavnosti kot so vrtec, mladinski centri, renovacije, pošta in ohranjanje zelenih površin, ne pridobi prav veliko od davkov. Kot že prej omenjeno, prebivalci plačujejo tudi prispevke za delovanje pomembnih institucij v skupnosti, pri čemer so največji izdatki porabljeni za pet otroških institucij, zdravstveno ambulanto, glavno pisarno, delavnico s stroji, vzdrževanje infrastrukture in zelenih površin, poštna storitve itd. Proračun Christianie je nizek, distribucija denarja se določi na letnem Skupnem sestanku o proračunu (oziroma na več sestankih, saj se razmerja težko in redko določijo že na prvem sestanku), pri dogovoru glede prioritete pa so na prvem mestu vedno zunanji izdatki, kar potrjuje dejstvo, da od začetka devetdesetih let prebivalci Christianie redno plačujejo vse pristojbine, npr. porabo vode in elektrike ter davke. Pomemben dokaz avtonomnosti je tudi lokalna valuta Christianie Løn, s katero se lahko od leta 1997 naprej plačuje znotraj skupnosti, 1 Løn pa ima vrednost 50 danskih Kron oziroma približno 6,6 Evra (Christianites 2004, 13–27).

Težnja trenutne liberalno-konzervativne danske vlade zadnjih deset let je, da bi Christianio in njene specifične politične strukture, vrnila pod državni nadzor. Kljub štiridesetletnemu uspešnemu delovanju Freetowna, javne oblasti še vedno nočejo sprejeti dejstva, da lahko obstaja skupnost, ki „z nekaterimi lastnimi funkcijami nadomešča javno administracijo in uporabo sile nadomešča s svojimi lastnimi, edinstvenimi pravili“ (Christianites 2004, 25–28). Christiania je s svojim načinom delovanja dokaz, da lahko takšna oblika samoupravnosti predstavlja izziv in navdih za dansko državo in demokracijo. V vlogi enega od mnogih simbolov drugačnosti in odpora do priključitve sistemu pa nastopa napis nad izhodom iz skupnosti, ki posmehljivo pravi „Sedaj vstopate v Evropsko unijo“.

2.4 KULTURA

Tomc (2002, 122) opiše tri tipe doživljanja, značilne za vsako skupnost - „estetska občutenja, moralna vrednotenja in miselna znanja“. Vsak od teh tipov je idealnotipski, kar pomeni, da se v realnosti nikoli ne pojavlja v čisti obliki. V moderni družbi, estetska občutenja predstavljajo umetnost, moralno vrednotenje najdemo v religijskih organizacijah, miselno doživljanje pa predstavlja institucija univerze. Freetown Christiania se kot alternativna skupnost odmakne od temeljnih norm in vrednot moderne družbe in se z njimi bolj obrne k posamezniku in naravi. Sicer ne gre za tako radikalne spremembe, da bi skupnost delovala v čistem nasprotju z moderno kulturo, a kljub temu lahko zapišemo, da se umetniško ustvarjanje in institucije znanja v skupnosti razlikujejo od tistih zunaj Christianie (ne učijo in same težijo k uspehu, potrošnji, tekmovalnosti itd.), medtem, ko znotraj Freetowna ne najdemo religije kot institucije, ampak posameznik bolj kot ne svobodno izbira od kje bo črpal moralno vrednotenje, katero se večinoma nanaša na samoizražanje, samouresničevanje, nenasilni aktivizem in medsebojno spoštovanje.

Glasba je s svojo politično močjo izjemno zanimiv predmet preučevanja in čeprav sama po sebi ne spreminja posameznikove zavesti, je lahko prav glasba tista, ki s svojim vplivom na človeka pripelje do spreminjanja osebnih stališč. V obdobju družbenih sprememb, ki lahko pomenijo za posameznika pomemben odmik od konvencionalnih vrednot in norm, je glasba eden od načinov, ki „lajša, lepša in bogati življenje“ (Pratt v Postrak 2002, 170).

Kulturno in umetniško dogajanje v Christianii predstavlja srce skupnosti. Glavne institucije, kjer se dogajajo vsakodnevne prireditve, koncerti, razstave, predstave itd. so tako „do-it-yourself“ tržnica, glavne kavarne, kjer se dogajajo koncerti, vrtijo filme, imajo razna predavanja ali sestanke (the Grey Hall, the Jazz Club, Blues Jam, The Opera, City Light, the Factory, the Music Flea, the Rockmachine), otroški teater, mladinski klubi, „the Gay house“, najrazličnejše umetniške delavnice in galerije (slikanje, keramika, skulpture, izdelki iz lesa, tekstila), lokalna radio postaja, Kulturno društvo Christianie (*Christiania's Cultural Society*) pa je krovna organizacija, ki skrbi za različne kulturne dogodke v skupnosti (Christianites 2004, 29–40).

Skozi zgodovino Christianie se je o njenih začetkih in nadaljnjem delovanju ter boju za preživetje posnelo kar nekaj dokumentarcev in nekateri najbolj znani med njimi so „Red in pravo v Christianii“ (*Law and Order in Christiania*, Nils Vest 1974), „Christiania – blizu mojega srca“ (*Christiania – you are close to my heart*, Nils Vest 1990), „Red in pravo v Christianii 2“ (*Law and*

Order in Christiania 2, Nils Vest 2003), trilogija: „Cirkuški boj“ (*The Circus War*, Jørn Balthers 2005) „Kulturni boj“ (*The Culture War*, Jørn Balthers 2006) in „Papirnati boj“ (*The Paper War*, Jørn Balthers, 2007) in prihajajoči „Ne morete nas uničiti, saj smo del vas“ (*You Cannot Kill Us, We Are a Part of You*, Robert Lawson and Richard Jackman).

Najbolj znana gledališka skupina v Christianii je imenovana „Sončni vagon“ (*the Sun Wagon*) in od leta 1973 naprej na različne načine (gledališke predstave, muzikali, kabareti, demonstracije) izraža svoja jasno izoblikovana in pogosto izrazito družbenokritična politična stališča. Tako je npr. leta 2003, ko je bilo na Danskem zasedanje NATA, Sončni vagon pripravil odmevno in šokantno predstavo „NATO kabaret“. Kontroverzna skupina je imela največ nastopov v sedemdesetih letih in se je ponovno zbrala tudi za trideseto obletnico Freetown Christianie leta 2001.

Leta 1981, Švedska vlada začne s silovito kampanjo uperjeno proti Christianii, ki jo označi za narkotični center severne Evrope in izvor vsega zla. V Christianii se na to odzovejo z nenasilno umetniško kampanjo „Ljubiti Švedsko“ (*Love Sweden*), v sklopu katere se v švedskih mestih Stockholm, Göteborg in Malmö zvrstijo številne parade, kabareti in razstave (Christianites 2004, 7).

Leta 1994, Christiania postane virtualna vas, ko je ustvarjena njena uradna spletna stran www.christiania.org.

Kulturno društvo Christianie leta 1997 organizira prvo veliko „debato o hašišu“, ki postane najbolj obširna diskusija o politikah in problemih hašiša in marihuane v zgodovini Danske in jo ponovi še naslednja tri leta (Christianites 2004, 13).

Leta 2000 se zgodita dva izmed najbolj odmevnih koncertov v Christianii, ko Bob Dylan odigra dva popolnoma razprodana koncerta pred več kot navdušeno publiko. Istega leta se odvije „drag queen“ tekmovanje imenovano „Miss sveta“, ki ga razglasijo za najbolj noro gej zabava tisočletja in predstavlja absolutno zavračanje normalizacije Freetowna (prav tam).

Christiania v času danskega predsedovanja Evropski uniji leta 2002 doda svoj „spiritualen prispevek“ v obliki štiridnevnega mednarodnega srečanja s prispevki svetovnih primitivnih ljudstev, pisateljev, umetnikov in brezdomcev od blizu in od daleč. Naslednje leto pa ji na eni strani politiki in uradniki grozijo z zaprtjem, na drugi strani pa Društvo za polepševanje prestolnice (*Society for the Beautification of the Capital*) podeli skupnosti priznanje za njen dolg in neutrudljiv boj, da bi

ustvarili in razvijali alternativne načine nastanitve. Istega leta Kulturno društvo Christianie prejme jubilejno priznanje Grassroots Foundation (Christianites 2004, 14).

Konec poletja 2003 v Freetownu s pomočjo prijateljev in podpornikov iz vseh delov države organizirajo „Javno parado za pravice do raznolikosti“, ki v Christianio na ta dan pripelje okoli 70.000 ljudi. Po Kopenhagnu pa zaokroži obširna peticija, ki jo podpiše več kot 100.000 ljudi, prav tako pa jo je podpre Danska kraljeva akademija likovnih umetnosti (*Royal Danish Academy of Fine Arts*). Peticija se zavzema za to, da Christiania obdrži status socialnega eksperimenta, ohrani samoupravnost in svoje edinstvene kulturne vrednote (Christianites 2004, 16–17). Ta peticija je še eden od dokazov, da se mora Freetown z vsemu sredstvu neprestano boriti za svoj obstanek, pri tem pa kulturni boj nič kaj ne zaostaja za političnim bojem prebivalcev in zagovornikov Christianie.

Decembra 2009 je v Christianii potekalo „Srečanje podnebne dna“ (*The Climate Bottom Meeting*), alternativen okoljevarstven posvet, ki je predstavljal kritiko odmevne konference COP15, Konference Združenih narodov o okoljskih spremembah (*UN Climate Change Conference 2009*). Srečanja v Christianii, ki je bila več kot primerno mesto za alternativno okoljevarstveno konferenco, so se med drugimi udeležili tudi Naomi Klein, Michael Hardt, Tazio Müller, Lisa Fithian ter predstavniki različnih avtohtonih ljudstev, eko vasi in skupnosti (The European Graduate School 2009).

2.5 DROGE

„Ne pozabi, da je uporaba ali posest hašiša na Danskem kaznivo dejanje, trde droge (heroin, kokain, speed) pa so v Christianii strogo prepovedane in njihova posest pomeni izgon iz območja skupnosti“ |Christianites 2004, 3|.

Ena od zapuščin študentskih uporov šestdesetih let prejšnjega stoletja in hipijevskega življenjskega stila, prežetega z vrednotami svobode, ljubezni in upora, je liberalna politika do mehkih drog v skupnosti. Prvih osem let Christianie, od leta 1971 do 1979, je bilo stanje trga drog precej kaotično, saj se je v novo nastalo skupnost zateklo precej odvisnikov, ki so lahko na ulicah Christianie dobili vse od marihuane do heroina. Prva večja prelomnica se je zgodila leta 1979, ko se začne skupnost s kampanjo imenovano „junk blockade“, aktivno boriti proti odvisnosti od drog. Ustanovijo prvi program za rehabilitacijo, hkrati pa prebivalci začnejo boj proti preprodajalcem trdih drog, ki so do konca naslednjega leta vsi do zadnjega odstranjeni iz območja. Odvisnikom ostane na voljo dvoje,

rehabilitacija ali izgon in Christianie. Hašiš se v Freetownu prodaja še naprej (Christianites 2004, 7).

Septembra 1992 policija v sklopu kampanje za odpravo trgovine s hašišem v Christianii, osemnajst mesecev nadzoruje območje s posebno patruljo, ki šteje sedemdeset policistov. Le-ti so v akcijah večkrat uporabili solzivec in gorjače, pri čemer so bili prizadeti ali v neupravičen telesni pregled prisiljeni mnogi nedolžni posamezniki, šolski otroci in turisti (kampanja ni imela vidnega vpliva na trg hašiša, saj njegova prodaja v tem času ni upadla). Zaradi nasilnega delovanja policije, so v skupnosti spomladi 1993 organizirali teden dejavnosti imenovan „Teden 12 proti nasilju“, v sklopu katerega so se dogajale predstave uličnega teatra, parade skupine ljudi oblečenih v vojaška oblačila, ki so imeli na hrbtu namesto Policija napis Idioti, prikazovanje dokumentarnih filmov in druge dejavnosti proti policijskemu nasilju. „Teden 12 proti nasilju“ je eden od primerov boja prebivalcev Christianie proti državnim institucijam, ki se dogaja nenasilno in s kulturnimi dejavnostmi, pri katerih so takrat sodelovali tudi odvetniki in Amnesty International (Christianites 2004, 10).

Od leta 1997 do 2001 so v Christianii priredili štiri odmevne letne konference (*Hearings about hash, hemp and culture*) o tem, kakšna je trenutna politika do marihuane v svetu in kakšna je situacija na Danskem. Sodelovali so strokovnjaki iz različnih področij, debata pa se je zaključila s sklepom, da je legalizacija marihuane edina konstruktivna pot za rešitev dilem v zvezi z marihuano (Asmussen 2007, 18–19). Ta niz konferenc je postal najbolj obširna diskusija o problemih hašiša in marihuane v zgodovini Danske. Leta 2003 začne danska liberalno-konzervativna vlada (izvoljena leta 2001) z uradnim bojem proti drogam, ki ga naslovijo „Boj proti drogam: akcijski načrt proti zlorabi drog“ (*The fight against drugs: action plan against drug misuse*). Načrt temelji na represivni politiki, katere prioriteta je zaostrovanje zakonov tj. zviševanje kazni glede preprodaje in uporabe drog. Vlada poudarja, da bo za novo politiko boja proti drogam značilna „ničelna toleranca“ za kakršnekoli prestopke, Strogaard (v Asmussen 2007, 14) pa ugotavlja, da načrt ne razlikuje med uporabniki in preprodajalci ali med trdimi in mehкими drogami. Istočasno s zaostrovanjem boja proti drogam, se prodajalci hašiša na Ulici Pusher, ki predstavlja center preprodaje hašiša v Freetownu, odločijo slediti zahtevam politike in začnejo pokrivati stojnice, da bi bila prodaja hašiša čim manj vidna. Hkrati pa se preprodajalci odločijo za donacijo ene od stojnic Danskemu nacionalnemu muzeju, da bi tako ohranili del takratne kulture uporabe hašiša tudi za zanamce. Gallup je poročal, da se 68% Dancem zdi dobra ideja ohraniti stojnico s hašišem kot kulturno dediščino in trije od štirih Kopenhagenčanov si želijo ohranitev Freetowna Christianie (Christianites 2004, 15).

Danska politika do drog, ki je vedno bolj represivna, je svoj zgodovinski dan doživela 16. marca 2004, ko je ob petih zjutraj v Christianio vdrlo nekaj sto oboroženih policistov in buldožerjev z namenom dokončnega zaprtja Ulice Pusher. Odstranili so vse stojnice in aretirali več kot petdeset preprodajalcev marihuane in njihovih „stražarjev“, ki so jih sicer obveščali o prihodih policije. V nekaj urah so končali več kot trideset let trajajoče trgovanje z marihuano na Ulici Pusher. Kasneje so povedali, da so dogajanje na Ulici nadzorovali več kot šest mesecev, prisluškovali so radiu in telefonskim komunikacijam, policisti so pod krinko kupovali marihuano, za potrebe te operacije pa sta se danskim policistom pridružili tudi švedska in norveška policija. Med prebivalci Christianie je bilo veliko takih, ki zaprtju Ulice Pusher niso javno nasprotovali, saj so to videli kot „žrtev“ s katero bodo lahko nadaljevali svoje življenje v Christianii in ohranili alternativno skupnost pred zaprtjem. Prav tako pa je vedno bolj vidno, da prodaja hašiša danes predstavlja moč na trgu drog in ne več hipijevskih idej svobode, ljubezni in upora. Tako se je prvič v zgodovini Freetowna zgodilo, da na tem območju ni bilo javne prodaje hašiša (Christianites 2004, 3 in 16; Asmussen 2007, 20–21).

Leto dni po zaprtju Ulice Pusher, je danski časopis Politiken izdal članek, v katerem je dansko politiko do drog označil za popoln polom in saj so raziskave pokazale, da se je preprodaja marihuane sedaj razširila na celotno območje Kopenhagna, prej pa je bila skoncentrirana v Christianii oziroma na Ulici Pusher. Prav tako so se opazile nove oblike preprodaje, kot sta prodaja iz avtomobila in prek interneta. Ulična preprodaja, ki se je prav tako začela pojavljati v vseh okrožjih Kopenhagna, je skoncentrirana predvsem okoli šol in mladinskih klubov, tako da so šolski otroci in mladostniki bolj izpostavljeni drogi, ki jim je postala lahko dosegljiva. Trije največji danski časopisi (Politiken, Jyllands-Posten in Berlingske Tidende) so v svojih člankih in intervjujih prikazali oziroma dokazali enotnost preprodajalcev in uporabnikov marihuane o tem, da je tudi po zaprtju Ulice Pusher marihuana ostala v Kopenhagnu izjemno lahko dosegljiva. Na drugi strani pa so predstavniki Kopenhagenskega oddelka za droge trdili, da je prodaja marihuane v danski prestolnici v enem letu upadla, kljub temu, da je njihov glavni dokaz upad prodaje marihuane turistom (Asmussen 2007, 22–25).

Represivna politika do drog se je na Danskem še enkrat več izkazala za izredno neuspešno. Takšna dejanja kot je bilo zaprtje Ulice Pusher so kljub ogromnim količinam finančnih sredstev in času, ki je bil vložen v akcijo pripeljala do tega, da se je preprodaja razširila po celotnem mestu in v kratkem času, so tako prodajalci kot uporabniki brez težav našli nove, bolj ali manj skrite in inovativne, načine preprodaje marihuane. S tem, ko danska, vedno bolj konzervativna, desno

usmerjena vlada, ostaja zvesta poostrovanju kazni in pregonu preprodajalcev in uporabnikov drog, ničelni toleranci in enačenjem trdih ter mehkih drog, se vedno bolj oddaljuje od idej nekaterih strokovnjakov in tudi poslancev opozicije, da bi bila legalizacija marihuane na Danskem najboljša, čeprav v današnjih političnih razmerah težko realizirana rešitev.

2.6 EKOLOGIJA KOT VIZIJA

Christiania se od začetka devetdesetih počasi uveljavlja kot „ekološko orientirano mesto z ekonomijo nizke rasti in razširjene samoupravnosti“ (Christianites 2004, 9), leta 1991 pa so kot alternativo lokalnemu načrtu vlade izdali „Zeleni načrt“ (*Green plan*), ki temelji na ponovni uporabi vode, kompostiranju kuhinjskih odpadkov, razvoju obnovljivih virov energije, hiše-barke na vodi, mladinskem hostlu narejenem iz blata in zemlje itd. Leta 1996 Ministrstvo za obrambo in Christiania sicer dosežeta dogovor glede „razvojnega načrta“, ki predstavlja kompromis med lokalnim načrtom in Zelenim načrtom, vendar se vlada kasneje premisli in njen glavni cilj postane normalizacija območja, ki bi predstavljala konec Christianie kakršno poznamo, tj. kot skupnost, ki temelji na skupni lastnini oziroma kolektivni pravici uporabe (Christianites 2004, 10–14).

Prebivalci Christianie vedo kaj si želijo za svojo skupnost v prihodnosti in to nikakor ni zaprtje ali normalizacija, ampak razvoj in nadaljevanje tistih dejavnosti, ki predstavljajo temelj Freetowna:

1. *nove gradnje*, s pomočjo katerih bi osnovali vrsto novih in zanimivih dejavnosti, kot so dom za ostarele, nastanitev za gostujoče raziskovalce, častno hišo za politika, raziskovalca, umetnika ali kogarkoli, ki bo določeno leto posebno zaznamoval Christianio, Green hostel ter majhno neodvisno šolo,
2. *ekonomija* predstavlja poseben sklop in v Christianii si želijo razvoj trga, ločenega od države, tako, da bi davke namesto oblastem prispevali v Skupna sredstva. Prav tako pa načrtujejo nadaljnji razvoj lokalne valute Løn, da bo le-ta lahko podpirala zeleno in okolju prijazno ekonomijo,
3. *ekološka vizija* je eden najpomembnejših delov načrta za prihodnost, a preden se lahko začne v celoti uresničevati, prebivalci Christianie pozivajo državo, ki je področje v devetnajstem stoletju s produkcijo orožja onesnaževala z težkimi kovinami, naj sprejme svojo odgovornost in nameni sredstva za očiščenje področja, ki bi predstavljalo prvi korak k lokalni produkciji hrane tj. sadovnjakom ter ekološkim vrtovom. Poleg tega bo pri novih gradnjah, ki morajo biti objekti s čim nižjo porabo energije, obvezna uporaba materialov, ki zahtevajo čim manj virov za njihovo produkcijo. Razširiti želijo sistem delitve avtomobilov „car-sharing system“ iz Christianie na celotno soosesko Christianshavn in ustanoviti lokalna podjetja, ki bodo skrbela za vzdrževanje

avtomobilov. Nenazadnje pa želijo svoj način reciklaže predstaviti in vpeljati po vsej Danski, saj cilj Christianie predstavlja reciklažo do devetdesetih odstotkov odpadnih materialov,

4. *politične odločitve* ostajajo na ravni samoupravnosti in demokracije konsenza, kjer lahko vsi zainteresirani sodelujejo v procesih odločanja, ki temelji na sporazumu oziroma doseganju soglasnosti, saj si je nemogoče v Christianii zamisliti tradicionalno večinsko odločanje,

5. sklop vizij prebivalcev Freetowna zaključuje *nadaljevanje vloge vodilne sile na področju umetnosti, kulture, arhitekture in inovacij*, pri čemer je želja ustanovitev šole avtonomnosti, s katero bi vzpodbujali globalne projekte, ki bi se lahko uporabljali in ustvarjali na različnih konceh sveta (Christianites 2004, 19–20).

V središču Christianie, njenih idej in delovanja, pa bo vedno človek – ta predstavlja temelj vsakega novega projekta in procesa, ki se bo odvijal na področju Freetowna, pri čemer najvišje vrednote ostajajo *demokracija, povezanost in svoboda*.

3 KONTRAKULTURA

„Potrebujemo organizacije, ki so sposobne izvajati svoje dejavnosti (vključujoč področje oblasti) brez ponavljanja avtoritarnih vzorcev vladanja, ki se pojavljajo v dominantni družbi. Potrebujemo organizacije, ki so sposobne povezati generacije in pustiti odrasti revolucionarnim Petrom Panom“ [Neumann 1995, 73].

3.1 THEODORE ROSZAK

Teorija kontrakture zajema izjemno širok spekter opredelitev, njen najbolj znan predstavnik pa je Theodore Roszak, ki je s svojim delom *The Making of a Counter Culture* (1995, o.p. originalno izdano 1968) postavil temelje za vse nadalje akademske debate in analize kontrakture ter drugih družbenih gibanj.

Uporništvo, značilno za šestdeseta leta prejšnjega stoletja, se je začelo tam, kjer so ga vsi najmanj pričakovali, predvsem skrajni levičarski teoretiki in analitiki, ki so čakali na preobrat v družbenem sistemu, kot ga je napovedal Karl Marx, tj. s proletarsko revolucijo. Nosilci upora, najprej proti takratnim vojaško-industrijskim ciljem države (predvsem v ZDA je to veljalo za boj proti vojni v Vietnamu), boju za državljanske pravice in pravice žensk, pa so bili mladi pripadniki meščanske elite. Mladi so bil predstavniki generacije, ki je zahtevala več svobode, samoizražanja in užitkov, s čimer so pod vprašaj postavili vse ključne sestavne dele takratne družbe (npr. delo, izobrazbo,

uspeh, vzgojo otrok, odnose med spoloma, spolnost, tehnologijo in napredek). Med drugim so pod vprašaj postavili mit o materialnem razvoju zahodne družbe in izrazili svoje prepričanje o tem, da v življenju vidijo več, kot pa le ustvarjanje dobička in potrošnjo le-tega, česar so bili navajeni od svojih staršev. Mladi so tako resno podvomili v tedanjo politično superstrukturo in hkrati z okoljevarstvenimi idejami izrazili kritiko kulturi industrijskih mest, ki je služila kot temelj prej omenjene superstrukture. S pomočjo teh idej in kritik je „kontrakultura ponovno odkrila ekologijo kot kritično silo, ki zahteva ponovno oceno ekonomije rasti, visoko potrošniškega načina življenja in antropocentrične znanosti“ (Roszak 1995, xxvii–xxviii). Kontrakultura si je prihodnost zamislila tako, kot še nobena druga kultura do sedaj, njeno vizijo pa sestavljajo

svobodna in cvetoča osebnost, ideal vitalne skupnosti, etnična raznolikost, raziskovanje razsežnosti človeške narave, živeti življenje s čim manj negativnimi vplivi na Zemljo, trajnostna ekonomija, prednostne naloge dneva naj postanejo novi biocentrični sporazumi med našimi vrstami in tistimi, iz katerih črpamo naša sredstva za življenje |Roszak 1995, xxxiii–xxxiv|.

Zgornje ideje se izrazito razlikujejo od idej tedanje tehnokratsko usmerjene družbene ureditve, katere cilji se gibljejo nekje med razvojem, dobičkom in množično potrošnjo. Prav ta kultura, kateri kontrakultura nasprotuje, je v svoji idejah preozka, da bi si lahko zamislila vizijo, ki vključuje „duha dvigajoče“ ideje; raje ostaja pri redukcionistični znanosti, okolje uničujoči industriji in korporativnih organizacijah (Roszak 1995, xxv–xxxv).

3.2 TEHNOKRACIJA

Tehnokracijo Roszak (1995, 5) opiše kot višek industrijske organizacijske integracije, kot idealno družbeno strukturo sistema, ki ga prežemajo modernizacija, posodobitve, racionalizacija in načrtovanje. Politični, ekonomski in kulturni procesi v tehnokraciji so nad zmožnostmi razumevanja „amaterskega“ državljana in zato za svoje delovanje nujno potrebujejo posebno izobražene strokovnjake (inženirji, znanstveniki, zdravniki), ki se ukvarjajo s temi obsežnimi družbenimi procesi. Strokovnjaki zaradi svojega tehničnega znanja in veščin uživajo visok družbeni ugled in „izvajajo avtoritaren vpliv tudi na navidez najbolj osebne sfere našega življenja (spolno vedenje, vzgoja otrok, duševno zdravje, rekreacijo)“ (Roszak 1995, 6–7).

Rodin (1981) pravi, da se kot tehnokracijo največkrat res razume vse več tehnične in naravoslovne stroke v političnih ustanovah, kjer nato sprejemajo najpomembnejše družbeno-politične sklepe, kar je značilno za kritično marksistično obravnavanje tega fenomena. Na drugi strani pa nekateri sodobni teoretiki poudarjajo, da je problem tehnokracije drugače in sicer v počasnih odzivih (administrativnih, organizacijskih in političnih) na probleme v izredno hitro spreminjajočem se sistemu, kjer bi morali nad učinki racionalnega delovanja, strokovnjaki hitreje vpeljati znanstveni nadzor. Sodobni tehnokrat pa svoje znanstveno znanje spremeni v informacijo, s čimer le-ta postane tajnost in sredstvo za manipuliranje (Rodin 1981, 1503–1507).

Kritiki tehnokracije sistemu očitajo, da predstavlja vladanje strokovnjakov in kulturni imperativ o katerem se ne sprašuje ali razpravlja. Njena uspešnost izvira iz tega, da nas prepriča v to, da vse pomembne življenjske potrebe človeka temeljijo na tehničnih lastnostih, kar je sicer v nasprotju z vsem, kar nam govori zgodovina; da, je uradna in strogo ekskluzivna analiza naših potreb dosegla devetindevetdeset odstotno dovršitev ter da so strokovnjaki, ki „zares“ vedo o čem govorijo in so dognali naše najgloblje želje, prav vsi po vrsti na plačilni listi države in/ali korporativnih institucij. Tehnokracija teži k temu, da bi se življenjski standard znižal do stopnje, na kateri bodo tehnični strokovnjaki z monopolom uspešno obvladovali ter si na lažni osnovi lastili zastrašujoče pristojnosti nad nami (Roszak 1995, 5–12).

3.3 FREETOWN CHRISTIANA IN ELEMENTI KONTRAKULTURE

Mladi so tisti, ki so najbolj nasprotovali nadaljnemu širjenju tehnokracije zato, ker so bili tega zmožni, ker imajo voljo in moč, da stojijo za svojimi idejami in dejanji, s čimer se razlikujejo od svojih pasivnih staršev tj. generacije odraslih, ki so odraščali med drugo svetovno vojno in so ujeti v stanju, ki mu Paul Goodman (v Roszak 1995, 22) pravi bolezen „nič se ne da storiti“ (*The nothing can be done disease*). Ta generacija odraslih se je odrekla svoji dolžnosti sprejemanja družbeno in moralno zahtevnih odločitev, ki pripomorejo k širjenju idealov in predstavljajo nadzor nad javnimi avtoritetami in varovanje družbe pred njenimi „uničevalci“ (prav tam).

Primeri kontrakulture so „manjšinske kulture, ki jih zaznamuje niz vrednot, norm in načinov obnašanja, ki nasprotujejo tistim dominantne kulture“ (Batzell v Desmond 2000, 245–246) in „način življenja ter filozofija, katere glavne točke so v nasprotju z mainstream družbo“ (Leech v Desmond 2000, 245–246). Kontrakultura ne predstavlja nerefektivnega in podrejenega „sužnja“ dominantni kulturi, ampak „sužnja“, ki je prišel do samospoznanja in si sedaj prizadeva kljubovati

dominantni kulturi. Samospoznanje je tista točka, zaradi katere je kontrakultura avtentična in se razlikuje od nekaterih drugih kultur npr. subkultur (prav tam).

Šestdeseta so ustvarila enkraten razpon identitetnih alternativ, brezprimerno bogastvo virov za samorazvoj in stopnjo svobode za samoizražanje, ki nas je pripeljala do sedaj najbližje k idealu svobode (Flacks v Klatch 1995, 85).

Izraz kontrakultura lahko uporabljamo, ko govorimo o „oblačenju, glasbi, drogah, seksualnosti in alternativnem življenjskem stilu povezanim s kulturnimi spremembami šestdesetih“ (Klatch 1995, 76). Kontrakultura tako pomeni zavračanje tradicionalnih norm, vrednot in morale ter nadomestitev takratnega, tehnokratskega dojemanja poklicev, uspeha in denarja z razvrednotenjem materializma ter novimi službami, ki temeljijo na samoizražanju in samoizpopolnjevanju. Poleg tega, kontrakultura ne predstavlja ene same enote, ampak so v njej zbrana različna mnenja in prakse, raznolike, mnogokrat nasprotujoče si vrednote. Ravno raznolikost na področju idej, prepričanj, življenjskih stilov je tista, ki dovoljuje posameznikom iz različnih okolij in ideologij, da se identificirajo s kontrakulturo (prav tam). Primer tega je tudi Christiania, kjer v izredno heterogeni skupnosti živijo tako brezdomci, kot mladi izobraženci, družine z otroki in stari hipiji, ki v Freetownu živijo že štirideset let. Skupna jim je zavrnitev materializma in odmik od ekonomije kapitalizma, saj se lahko v skupnosti ukvarjajo s preprostimi stvarmi (kot so umetnost, kuhanje, popravila hiš, izdelava koles, delo z otroki itd.), ki so samoizpopolnjujoče in hkrati vsaka na svoj način pripomorejo k življenju v skupnosti.

Njihov preprost življenjski stil, je na eni strani dokaz tega, čemur Neumann (1995, 69–70) pravi upor proti temu, da „imamo“, ne pa proti temu, da „nimamo“. Pravi, da je bila kontrakultura hipijev produkt materialnega izobilja – hipiji se niso uprli materialnemu pomanjkanju, ampak praznini sredi izobilja, ki je pomenila stradanje duha. Na drugi strani pa je povezanost z naravo protest proti temu, kar se opaža kot tok zatiralne in odtujene kulture in pri čemer kontrakultura ponuja ponovno povezavo s prav tako odtujeno naravo (Desmond 2000, 271).

Okolje in razpoloženje, podprto z glasbo, marihuano in boemskim življenjskim stilom kontrakture, so tisti elementi, ki mlade vzpodbujajo k uporabi in temu, da izzovejo dominantno kulturo, njeno konvencionalnost in tradicionalnost, njeno represijo, hierarhično oblast in oblike birokratske racionalizacije (Klatch 1995, 82).

3.4 INTEGRACIJA ALI ASIMILACIJA V SISTEM

Dominantna kultura v konrakulturi vidi Drugega, potencialno nevarnost in sovražnika, zaradi česar želi konrakulturo čim prej asimilirati, da le-ta postane del dominantne kulture (Desmond 2000, 272).

Roszak (1995, 72) se sprašuje, ali bo konrakultura sposobna preživeti dve nevarnosti, ki pretita nanjo. Prva je šibak kulturni stik z družbeno prikrajšanimi, druga pa je njena ranljivost za izkoriščanje kot zabavna obstranska predstava dominantne kulture. S slednjim se strinja tudi Hall (v Klatch 1995, 83), saj cinično opiše komodifikacijo in „mainstreaming“ konrakulturnih stilov, kot nove družbene oblike, ki bolje ustrezajo potrebam sistema. Hkrati pa poudari, da kapitalizem ne potrebuje varčevanja, ampak potrošnjo, tj. takojšnjo potešitev potreb. Hall zaključuje, da so bile za šestdeseta leta značilne „revolucije in življenjski stili v veliko pogledih čist in preprost komercialen uspeh“ (prav tam). V Christianii je prisotnih nemalo dejavnikov, ki so pripomogli k populaciji prostora, a so s tem vsakič znova ubili del avtentičnosti in kritičnosti, ki je bila značilna za njene začetke. Danes je Freetown Christiania tretja najbolj obiskana turistična „znamenitost“ v Kopenhagenu, kar je že samo po sebi precej kontradiktorno dejstvo. Množice ljudi se valijo po njenih ulicah, da bi užile še kanček hipijevskega svobodomiselnega sveta, preden ga država dokončno zapre. Za turiste je danes ostalo še nekaj stojnic, kjer prodajajo hašiš in se trudijo, da bi bili čimbolj „turistom prijazni“ s tem, da prodajajo že pripravljene (zvite) jointe, za hiter užitek mladih in starih turistov. Ne manjka tudi stojnic z mnogimi majicami, puloverji, priborom za kajenje in nešteto drugimi malenkostmi, ki so povečini rdeče barve in imajo na sebi tri rumene pike, ki predstavljajo simbol in tudi uradno zastavo Christianie (tri pike predstavljajo pike nad tremi i-ji v imenu Christiania, prvi prebivalci, ki so leta 1971 naselili zapuščeno vojašnico pa so v njenih prostorih našli ogromno rumene in rdeče pleskarske barve).

Herbert Marcuse (v Šestan 1987, 47) je opozoril na nevarnost, ki jo za konrakulturo predstavlja integracija v sistem. Kot najbolj vidne primere integracije v sistem je navedel ekologijo, rock'n'roll in moderno umetnost. „Prezgodnja neposredna identifikacija osebne in družbene svobode ... ustvarja pogoje za pacifikacijo, ne pa za radikalizacijo in pelje k umiku iz političnega univerzuma, edinega v katerem se lahko izbojuje svoboda“ (prav tam). Marcuse, kot vodilni ideolog in tudi kritik nove levice, poudari, da so konrakulture, ki so nastale iz idej nove levice, izgubile svoj smisel, ko so izgubile svojo udarno, politično moč in se obrnile k neki vrsti „osebne osvoboditve“ (droge, guru kult, psevdoreligiozne sekte). Christiania in njeni prebivalci se sicer niso izgubili v odkrivanju

novih resnic in osebnih osvoboditev, ampak so svojo udarno politično moč izgubili nekje konec osemdesetih, v začetku devetdesetih letih, ko se je skupnost odprla za turiste in npr. ustanovila tudi lastno spletno stran. V prvi vrsti je šlo za informiranje javnosti, ki pa je s seboj, na eni strani prinesla podporo javnosti (ki je danes pomemben faktor v boju Christianie z oblastjo), na drugi strani pa elemente komercializacije prostora (v eni od kavarn najdemo Coca Cola avtomat, čaje Lipton, pivo Heineken in izdelke podobnih velikih korporacij, stran od katerih so se prvi prebivalci Christianie umaknili v svojo novo nastalo alternativno skupnost).

Vprašanje tako ostaja, ali je kontrakultura dokončno izgubila svojo kritičnost in bila absorbirana s strani dominantne kulture, ali pa je pustila svoj pečat, kot pomembna in vplivna, čeprav manj opazna kritika dominantne kulture (Klatch 1995, 83). Za Freetown Christianio ne moremo reči, da jo je dominantna kultura integrirala v svojo kulturo, saj v tem primeru tj. če bi bila del dominantne kulture, le-ta z njo nebi imela več težav. Tako pa vseh štirideset let obstoja Christianie in še posebno intenzivno zadnjih deset let, potekajo politični in kulturni boji med skupnostjo in oblastjo. Prav to, da je boj za obstoj skupnosti postal prioriteta v Christianii pa je vplivalo na to, da so izgubili svoj udaren političen naboj kot kontrakultura. Vlada vedno znova pripravlja načrte za zaprtje, normalizacijo ali privatizacijo prostora in s tem, da je območje last Ministrstva za obrambo, resno ogroža obstoj Christianie kot alternativne, samoupravne in vedno manj kontrakulturne skupnosti.

Radikalni družbeni preobrat, ki je služil kot osnovni cilj upora mladih, je prenehal biti resen problem za vladajočo strukturo, ker je ostal le preobrat v zavesti in s tem potrdil, da postindustrijska družba in njena vladajoča struktura dokaj uspešno obvladujeta procese, ki se dogajajo v družbi in jih obračata v svoj prid. Berger (v Šestan 1987, 47) zavrne možnost kontrakulture, da odločneje vpliva na tehnokratski sistem in v kontrakulturi vidi prispevek „h krepitvi vitalnosti tehnokratske družbe, proti kateri je usmerjena ter delovanje v prid interesov tistih družbenih slojev, ki se jih je najmanj dotaknila tako slavljena sprememba zavesti“ (prav tam).

3.5 ALTERNATIVNI NAČIN ŽIVLJENJA

Christiania je v zadnjih letih izgubila del svoje kritičnosti in uporniškega naboja, ki jo je zaznamoval skozi sedemdeseta leta prejšnjega stoletja. Skupnost se je odprla za turiste, ki jim je namenjen tudi del storitev, s čimer so le-te postale bolj komercialne. Kljub temu, da s je s tem, ko je Christiania postala turistična znamenitost danske prestolnice nehala politično in kulturno delovati kot kontrakultura, še vedno bije vsakodneven trd boj z oblastmi za preživetje oziroma obdržanje

posebnega statusa socialnega eksperimenta. Pri tem ji danes vse bolj pomagajo tudi turisti, ki s tem, ko prihajajo v Freetown izražajo naklonjenost takšni alternativni skupnosti, prinašajo denar in domov odnašajo informacije tako o Christianii, kot o Danski. Prebivalci Freetowna pa naprej živijo življenje v skupnosti, ki ga sedaj lahko označimo kot alternativni način življenja v skvotu, pri čemer območje Christianie predstavlja začasno avtonomno cono (T.A.Z.), vsakodnevno življenje pa zaznamuje „do-it-yourself“ kultura.

1. Alternativni način življenja v skvotu

Skvotiranje pomeni zasedbo oziroma okupacijo zapuščene stavbe oziroma potencialnega bivališča, kamor se posamezniki, družine ali skupine vselijo nelegalno tj. brez lastniške pravice (Državni zbor Republike Slovenije 2009, 2). Skvotiranje je bilo najbolj razširjeno v šestdesetih in sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, ko so se zaradi pomanjkanja dostopnih stanovanj za (bolj ali manj) začasno naselitev začele izkoriščati prazne, zapuščene stavbe ali območja. Eno takšnih območij je bilo tudi območje Christianie v Kopenhagenu, ki je mladim, zaradi sicer finančno težko dostopnih stanovanj v mestu, predstavljala možnost preživetja ter hkrati priložnost za odmaknitev od tradicionalnega načina življenja (norm in vrednot takratne, že visoko individualizirane ter potrošne danske družbe). Anderiesen (1981, 90–95) skvotiranje izključno zaradi pridobitve prostora za življenje, loči od tega kar imenuje „skvotersko gibanje“ in takšen kulturn in političen napredek, tj. gibanje lahko predstavlja tudi skupnost (kot je Christiania), ki je politično aktivna in v svojem delovanju nasprotujoča politiki dominantne kulture. Christiania je danes, z okoli tisoč prebivalci, eden največjih skvotov v Evropi, a je njen status pod velikim pritiskom javnih oblasti. Prebivalci Freetowna, kljub temu, da plačujejo mesečno najemnino in davke, ne verjamejo v osebno lastnino in zato zavračajo ideje o tem, da bi z odkupom zemljišč na katerih so njihova bivališča (nekateri tam živijo že desetletja) postali tudi uradni lastniki območja. Javne oblasti pa jih prav v zadnjih letih z novimi zakoni postavljajo pred ultimat – ali uredijo probleme z lastništvom zemljišča ali pa bodo celotno območje dali na nepremičninski trg, kjer jih bodo kupili in nato preuredili potencialni bodoči lastniki. Gre za vprašanje lastništva, normalizacije in obstoja Christianie kot jo poznamo, tj. alternativne in avtonomne skupnosti.

2. Začasna avtonomna cona

Teorijo „začnih avtonomnih con“ oziroma T.A.Z. (*Temporary Autonomous Zone*) je razvil Hakim Bey, ki jih definira kot „svobodne oaze“ oziroma gverilske akcije okupacije določenega prostora, časa ali imaginacije. Bey takšne avtonomne cone imenuje „piratske utopije“, kot primere pa opiše plemenska zbiranja v šestdesetih, gozdna zbirališča eko-saboterjev, neo-pogane, anarhistične

konference, gej skupnosti itd. Moč začasne avtonomne cone leži v tem, da je „nevidna“ tj. ni zapisana v zgodovini in v trenutku, ko postane „vidna“ (imenovana ali reprezentirana), bodo javne oblasti naredile vse, da T.A.Z. izgine oziroma preneha delovati. Ker pa T.A.Z. predstavlja „anarhistične sanje“ o svobodni kulturi, bo vedno našla način, kako se, kljub „vseprisotnosti in vsemogočnosti“ države, zopet pojaviti nekje, „nevidna“ in neopredeljiva. T.A.Z. zaznamujejo njena naravna antropologija, ki temelji na zavrnitvi nuklearne družine kot temelja sodobne družbe in namesto nje tja postavi „skupino“ (*band*), ki je za razliko od nuklearne družine odprta, nehierarhična skupnost, ki lahko vsebuje razširjeno sorodstvo, temelji pa na sporazumih, duhovnem bogastvu in zavezništvu. Poleg tega T.A.Z. deluje kot festival oziroma praznovanje, zanj pa sta značilna duševen nomadizem in taktično izginjanje. Za nastanek začasnih avtonomnih con so potrebni duhovna osvoboditev, razširitev „kontra-mreže“ (*counter-Net*), poleg tega pa mora glavni organ nadzora tj. država, še naprej istočasno izgubljeni moč in postajati vse bolj paralizirana ter „histerično toga“ (Bey 2003, 93–133).

Christiania ima lastnosti začasne avtonomne cone, vendar se od nje hkrati tudi močno razlikuje zaradi svoje konsistentnosti, saj je ena od temeljnih lastnosti avtonomnih con, njena sposobnost nenehnega pojavljanja in izginjanja, Freetown pa je na „okupiranem območju“ sedaj lociran že štirideset let. Poleg tega pa vidimo, da se javne oblasti v primeru Christianie obnašajo tako kot v primeru T.A.Z. – kot organ nadzora in moči, poskušajo na vse načine skupnost „izbrisati“ oziroma onemogočiti njeno delovanje, Christiania pa je najbrž zaradi svoje velikosti in načina življenja, ki ga je skozi desetletja razvila, premalo fleksibilna, da bi, kot je značilno za T.A.Z. izginila in se pojavila nekje drugje. Morda pa bi jo lahko zaradi svojega dolgega časa obstoja in samoupravne ureditve, ki jo (vsaj delno) ločuje od države, imenovali tudi za „stalno avtonomno cono“ oziroma P.A.Z. (*Permanent Autonomous Zone*).

3. „Do-it-yourself“ kultura

„Naredi sam“ oziroma DIY (*do-it-yourself*) kultura, je po McKay (1998) kultura mladih, katerih glavni interesi se gibljejo okoli okoli zelenega radikalizma, političnega aktivizma, novih glasbenih zvokov in izkušenj, skvotiranja in jo zato lahko imenujemo kontrakultura devetdesetih. Predstavlja kombinacijo kreativnosti, idealizma, inspiracijskih dejanj, mladostniške arogance, ahistoricizma, plagiatorstva in predvsem zavračanja tehnoloških inovacij. DIY kultura deluje na različnih področjih, kot so aktivistične kampanje (okoljevarstvene, za pravice živali itd.), ustvarja lastne alternativne medije in prostore protestov, užitek in življenja. Različnim DIY kulturam pa so skupne konstrukcija „avtonomne cone“; to, da so organizirane v sklopu neodvisnih kolektivov in

skupnosti; njihove proteste vedno zaznamujeta do-it-yourself koncept in koncept nenasilnega aktivizma (McKay 1998, 2–4).

V Christianii lahko najdemo vse značilnosti DIY kulture, ko gre za oblikovanje avtonomne cone, neodvisne skupnosti in lastnih alternativnih medijev, vso dogajanje pa je skozi desetletja preraslo celo v način življenja. Prav tako je *nenasilje* eden od njihovih vodil pri vodenju skupnosti in delovanju izven meja Freetowna; se pa Christiania za razliko od „klasičnih“ DIY kultur ne nanaša na eno konkretno stvar (npr. boj za pravice živali), ampak vsebuje okoljevarstven vidik, umetniški vidik in ostale, iz vseh skupnih interesov pa se je razvil celoten način življenja v avtonomni skupnosti. Kot skupnost s samoupravno ureditvijo, ki ne živi po načelih in pravilih dominantne kulture, je Christiania razvila svoja lastna pravila življenja in obiskovanja skupnosti. Ta DIY pravila temeljijo na osebni svobodi, samoizpopolnjevanju, nenasilju in ne vsebujejo groženj, tj. ne delujejo na principu strogega, lahko tudi nasilnega, sankcioniranja, kot je to značilno za kršitve zakonov prevladujoče Zahodne družbe.

Freetown Christianii je uspelo nekaj, česar po Neumannu (1995, 72) do tedaj nismo poznali. Uspelo ji je premostiti generacijski prepad, ki ga lahko definiramo kot prepad med izkušnjo trenutka svobode in realizacijo obljube tistega trenutka. Dejstvo je, da takšnega gibanja ni mogoče ustanoviti čez noč in Christiania je s svojo štiridesetletno zgodovino dokaz politične kulture, ki ji je uspelo obdržati obljubo svobode, poleg tega pa nadgrajevati ideje, vztrajali na (iz)oblikovanju želje po svobodi in izpopolnjevanju skupnost.

Flacks (1995, 259–263) poda elemente strategije novih gibanj, na temelju katerih, bi le-ta lahko bolj uspešno kot v preteklosti delovala v kulturnem in političnem okolju. Trije elementi so novi internacionalizem, v obliki podpore delavcem v revnih državah (primere predstavljajo npr. protivojna gibanja in gibanja proti apartheidu, potencial pa leži tudi v svetovni glasbi); več moči in pooblastil naj pripada skupnosti, saj je obrat k skupnosti takrat, ko korporativne odločitve pripeljejo do ekonomskih izgub in socialnih motenj, pogosto izredno učinkovito dejanje; tretji dejavnik pa predstavlja participativna demokracija. Christiania že od nekdaj izpolnjuje dva od treh dejavnikov – delovanje po principu participativne demokracije in priseganje na moč skupnosti, ni pa preveč mednarodno politično dejavna skupnost, saj so bili dosedanji mednarodni projekti skupnosti navadno kulturno usmerjeni.

S pregledom temeljev kontrakulture in vzporednic, ki jih lahko povlečemo s preteklim delovanjem Christianie; vse večjem vplivu javnih oblasti ter njihovih (bolj ali manj uspešnih) težnjah po asimilaciji in integraciji Freetowna ter pregledom nekaterih teorij, katerim bi lahko pripisali trenutno delovanje skupnosti (skvotiranje, začasna avtonomna cona in naredi sam kultura), zaključujem to poglavje in začnjam zadnji del naloge, v katerem bom primerjala dva načrta za prihodnost območja, prvi je Zeleni načrt prebivalcev Christianie, ki želijo svojo skupnost razvijati v okoljevarstveni smeri, drug pa je načrt države, ki temelji na ureditvi lastniških razmerij, nove organizacije in normalizacije Christianie.

4 CHRISTIANA PROTI DRŽAVI

Po ustanovitvi skupnosti oziroma okupaciji območja zapuščene vojašnice leta 1971, je Christiania leta 1972 pristala na obravnavi s stani uradnega lastnika območja, danskega Ministrstva za obrambo. Po parlamentarni razpravi Christianii podelijo status „socialnega eksperimenta“, ki naj bi ga ukinili takoj, ko najdejo primerno rešitev za prihodnost območja. Nato danski parlament leta 1975 izda odločbo, da mora biti območje Christianie izpraznjeno do 1. aprila 1976 in ker se na izbrani dan ne zgodi nič, parlament le „odloži izpraznitev“, so prebivalci namesto izselitve ta dan obeležili kot „dan norcev“ - priredili so ogromno zabavo v dokaz alternativnosti, ki jo premore danska družba. Politično gledano je bila Christiania naslednjih nekaj let „pozabljena“, kar je prebivalcem prineslo še kako potreben mir in priložnosti, da ustvarijo nova kolektivna delovna mesta in delajo na vizijah svoje skupnosti (Christianites 2004, 4–8).

Leta 1987 vlada poda „načrt za legalizacijo“ Christianie, ki pa se čez dve leti spremeni v „načrt normalizacije“. Po tem načrtu, bi Christianio razdelili na „ruralni del“, ki bi pomenil odstranitev bivališč ter „urbani del“, na katerem bi lahko z nekaterimi regulacijami nadaljevali „socialni eksperiment“ brez novih časovnih omejitev. Christiania se z vsemi svojimi močmi upre načrtu normalizacije in razdelitve območja, ki bi s seboj prineslo odstranitev mnogih bivališč in v okviru protesta prebivalci Christianie na vlado pošljejo več kot devetdeset pritožb na predlagan načrt, zaradi česar se izvedba načrta začasno prestavi. Hkrati pa prebivalci Christianie izdajo „Zeleni načrt“, kot alternativo lokalnemu načrtu (njihov načrt temelji na tem, da bi skupnost delovala kot ekološko usmerjeno mesto in vsebuje načrte kot so: ponovna uporaba vode, kompostiranje kuhinjskih odpadkov, razvoj in razširitev uporabe obnovljivih virov energije, hiše-barke v vodi, mladinski hostel narejen iz blata in zemlje itd.). Na letnih pogajanjih z Ministrstvom za obrambo leta 1994 se prebivalci Christianie dogovorijo za občinski prispevek davka na nepremičnine, a je

kljub temu prisoten sovražen ton, ki prinese grožnjo z zaprtjem Christianie, če se ne uredi oziroma odstrani trg s hašišem na Ulici Pusher. Dve leti kasneje, leta 1996, Ministrstvo za obrambo in Christiania dosežeta prvi dogovor glede „razvojnega načrta“, ki predstavlja kompromis med lokalnim načrtom vlade in Zelenim načrtom Christianie (izdanim leta 1991) (Christianites 2004, 8–12).

Leta 2001 je na danskem izvoljena nova desno usmerjena vlada, ki nemudoma napove vojno proti Christianii in trgu prodaje hašiša. Prvič v zgodovini Christianie se zgodi, da imajo nasprotniki oziroma sovražniki Freetowna večino v parlamentu, kar se v naslednjih desetih letih pokaže v hudem boju Christianie za svoj obstanek. Cilj nove vlade nemudoma postane „normalizacija“, ki bi pomenila smrt Christianie kakršno poznamo, tj. kot skupnost, ki temelji na skupni lastnini oziroma kolektivni pravici uporabe. Vlada leta 2003 izda razpis za ideje o prihodnosti območja Christianie, katerih cilj je končati socialni eksperiment zato, da se bood lahko na območju zgradile mnoge nove stavbe, ki bi predstavljale del načrta „normalizacije“ področja. V istem času pa vladni uradniki poudarjajo, da je za Christianio značilno, da so njeni prebivalci na splošno bolj revni oziroma potrebni državne pomoči, nižje izobraženi ter brezposelni, kot pa ostala populacija Kopenhagna. V nasprotovanje vladni kampanji „očrnitve Christianie“, je krog aktivistov izdal obširno poročilo o stanju samoupravnosti v Christianii za zadnjih deset let. V poročilu „Christiania na delu: od vizije do realnosti“ (*Christiania at work: From vision to reality*) opišejo delovanje samoupravnost v skupnosti in njihovo ustvarjanje funkcionalnega mesta z ogromno potenciala za prihodnost. V tem času se je poziv vlade o idejah za prihodnost območja Christianie izkazal za popoln polom, saj se nanj ni odzval nobeden od poznanih danskih ali tujih arhitektov oziroma ljudi s primernimi idejami. Prejeli so sicer sedemnajst predlogov, od katerih jih je bilo le osem formalno primernih, a so bili na koncu vsi zavrnjeni s strani sodnikov (Christianites 2004, 14–16). Leta 2004 se nato zgodi zaprtje Ulice Pusher, ki jo vlada oglašuje kot svoj veliki uspeh, saj se je prvič v zgodovini Christianie zgodilo, da ni bilo odprte prodaje hašiša na območju. Statistika pa je vendarle pokazala, da se prodaja marihuane v Kopenhagnu ni znižala, ampak le razširila na preostale dele mesta in zato je bil poizkus vlade in policije, da bi omejili preprodajo marihuane v danski prestolnici označen za absoluten polom.

Pristojnosti za odločanje in sprejemanje novih načrtov ali zakonov glede območja Christianie, so bile leta 2004 iz Ministrstva za obrambo prenesene na Ministrstvo za finance oziroma njihovo Agencijo za stavbe in nepremičnine (*Palaces and Properties Agency*). Agencija sedaj dela na tem, da bi se s prebivalci Christianie dogovorili glede lastništva in drugih oblik organiziranosti na

območju. Pogajanja še vedno potekajo, saj od njihovega začetka leta 2004 naprej, še vedno niso uspeli priti do dogovora glede lastništva območja in stavb v katerih živijo prebivalci Christianie (Državni zbor Republike Slovenije 2009, 7–8).

4.1 ZELENI NAČRT PROTI NAČRTU NORMALIZACIJE

Zeleni načrt so prebivalci Christianie izdelali in izdali dvajset let nazaj, leta 1991, vendar so njegove glavne točke in tudi ideja Christianie kot „ekološko orientiranega mesta“ aktualne še danes. V prvi vrsti so se za lasten načrt za prihodnost območja odločili, ker se niso strinjali z nobenim od načrtov, ki jih je izdala danska vlada (lokalni načrt, načrt normalizacije). Po njihovem je bila razlika med teorijo in realnostjo lokalnega načrta, ki ga je predstavila vlada, prevelika, Zeleni načrt pa po njihovem mnenju ustreza cilju, da Christiania ostane odprto in rekreativno območje. Poleg tega je ena od prednosti Zelenega načrta pred načrtom vlade tudi v tem, da se ga lahko izvede brez uporabe sile oziroma nasilja.

Glavni cilji načrta pojasnjujejo začrtane vizije, načela in vodila, ki jih imajo prebivalci Christianie za fizičen razvoj območja - na temeljih samoupravne ureditve želijo razvijati Christianio kot odprto, kreativno, konstruktivno in ekološko uravnoteženo območje. Stremijo k temu, da bi v prihodnosti območje funkcioniralo kot kreativno zeleno območje, od uporabe in obiska katerega bi imeli korist tako prebivalci, kot prijatelji Freetowna. „Želja je zgraditi samoupravno družbo, kjer lahko vsak posameznik svobodno dela na samorazvoju v okviru odgovornosti do skupnosti“ (Inhabitants of Christiania 1991).

Kot glavno vodilo pri nadaljnjem razvoju skupnosti služijo tri načela in sicer načelo samoupravnosti in odgovornosti (do posameznika, območja in Christianie), načelo solidarnosti ter načelo sožitja z naravo. Družba prihodnosti mora iz ekološkega gledišča upoštevati to, da so ljudje tisoče let živeli v sožitju z naravo in živalmi, zato moramo narediti povezavo med našim delom oziroma življenjskim stilom in naravo. Otroci radi živijo v naravi in imajo dostop do nje, odrasli imajo radi dostop do narave in kulture, zato naj bosta narava in kultura del mesta prihodnosti, del Christianie. Meja, ki bi po lokalnem načrtu vlade razdelila območje, se prebivalcem Christianie ne zdi sprejemljiva, saj bi s tem na eni strani dobili gosto poseljeno mesto in na drugi strani prazen park. Želja Christianie je, da bi imeli podeželje v mestu in mesto na podeželju, vendar ne stlačeno v en nefunkcionalen prostor, ampak kot spreminjajoče se območje – prijazno, odprto in polno prijetnih presenečenj (Inhabitants of Christiania 1991). Kljub temu, da načrt Christianie na nekaterih delih spominja zgodbo o

utopični družbi prihodnosti, kjer bo posameznik živel v sožitju z naravo, ponujajo za razvoj območja tudi konkretne ideje, potrebne spremembe oziroma izboljšave in okoljevarstvene nasvete.

Tri glavne kategorije okoljskih izboljšav za prihodnost se nanašajo na ravnanje z odpadki in odplakami, čistejše tehnologije in proizvode ter spreminjanje zavesti in načina življenja.

1. *Ravnanje z odpadki in odplakami* je prva od kategorij, v kateri je zapisana potreba po nadaljnjem zbiranju, ločevanju iz recikliranju odpadkov. V Christianii vsako gospodinjstvo samo skrbi za ločeno zbiranje odpadkov, ki jih nato odpeljejo na tri lokalna zbirališča (železno dvorišče, območje za kompostiranje in Strojnico za steklo ter gospodinjске odpadke). Vizija je zreciklirati 80-90% odpadkov in predstavitev ter razširitev njihovega načina reciklaže po vsej Danski. Poleg tega je potrebno izboljšanje kanalizacije in na dolgi rok čiščenje odpadnih vod. V zvezi s porabo vode in elektrike so naredili pregled obstoječega stanja, kratkoročne in dolgoročne načrte izboljšav (Inhabitants of Christiania 1991).

2. Glede *čistejših tehnologij in proizvodov* v prihodnosti so izdelali skupine potrebnih manjših sprememb (ekološki proizvodi, uporaba izdelkov z manj strupenimi sestavinami, ekološki gradbeni projekti, zgradbe iz recikliranih materialov ter energetske svetovanje), nujnih sprememb (v Christianii je prisotno decentralizirano ogrevanje, zato je poraba energije znana – v prihodnosti čim prej ukiniti električno ogrevanje stavb, ki se bodo namesto tega delno ogrevale z lesom iz druge roke (*second-hand wood*), 50% vode za uporabo v kopalnici bi ogrevali s pomočjo sonca, načrtovani poizkusi novih inštalacij za odpadne vode ter želja po vrnitvi življenja vodi v pristanu) ter še naprej ohranjati mesto brez avtomobilov, s čim manj strojev ter čim več delovnimi rokami (Inhabitants of Christiania 1991).

3. *Spreminjanje zavesti in načina življenja* temelji na odločitvi in razumevanju, da so spremembe posameznikovih potreb in zavesti nujne, poleg tega je potrebno tudi posameznikovo spoznanje o njegovi ponovni interakciji z naravo. V sistemu reprezentativne demokracije je težko spreminjati način življenja, saj gre za centralno sprejemanje sprememb, v Christianii pa je zaradi participativne demokracije mogoče sprejemati iniciative za izboljšanje stanja okolja in sprememb, ki so s tem povezane (Inhabitants of Christiania 1991).

V zvezi z novimi pridobitvami in revitalizacijo nekaterih delov območja, si prebivalci Christianie želijo, da bi v prihodnosti lahko delali na projektih, ki bi prinesli majhno pristanišče s čolnarno, prostor za izdelavo in uporabo kajakov in kanujev, več prostorov za umetniške razstave in delavnice, mlin, izboljšanje sposobnosti reciklaže odpadkov, očiščenje razlitij vode, gradnjo nizko-energetskih hiš, pridobitev sončnih kolektorjev in shranjevalcev toplote na nabrežju kanala itd.

Zeleni načrt torej predstavlja okvir sprememb, izboljšav in želja prebivalcev Christianie. Nekatere od njih so že uresničene, druge so v nastajanju, nekaterih pa morda zaradi vse večjega pritiska po normalizaciji s strani javnih oblasti, nikoli ne bodo uspeli uresničiti. Leta 1996 sta vlada in Christiania že dosegli dogovor glede združitve takratnega lokalnega in Zelenega načrta, a je po izvolitvi nove vlade leta 2001 dogovor propadel. V nadaljevanju bom podala še glavne značilnosti in ideje „načrta normalizacije“, ki ga na območju želi čim prej uveljaviti danska vlada.

Foucault (2004) postopek, s katerim deluje oblast, imenuje „dresiranje“ množice, ki poteka s pomočjo hierarhičnega nadziranja, normalizacijske sankcije in kombinacije obojega. Temeljni postopek predstavlja disciplinska kaznovalnost, do katere pripelje vse kar se na kakršen koli način odmika oziroma oddaljuje od pravil, ki so določena s strani oblasti. „V kaznivo je mogoče spremeniti neskončno področje nekonformnega“ (Foucault 2004, 199). Disciplinska kaznovalnost se ukvarja z zmanjševanjem teh odklikov od pravil, kar pomeni, da je njena funkcija „korektivna“, kazni pa, v procesu dresiranja in korekcije, predstavlja korelacijo med nagrado in sankcijo, tj. definira „hierarhijo med dobrimi in slabimi subjekti“. Subjektom, ki so jih zaznamovali določeni statusi, privilegiji ali pripadnosti – le-te sedaj nadomeščajo nove stopnje normalnosti, ki predstavljajo pripadnost „homogenemu družbenemu sistemu“. *Normalizacija* tako vključuje procese nadziranja, primerjave, diferenciacije, hierarizacije, homogenizacijo in izključevanja (Foucault 2004, 189–205).

Javne oblasti raje kot o „normalizaciji“ govorijo o „uzakonitvi Christianie“, ki bi se po njihovem zgodila v kolikor bi prišlo do sporazuma med državo in skupnostjo in bi bil sprejet zakon o Christianii. Namesto „zakona o legitimizaciji“ območja, ki je bil v načrtu leta 1987 in ki bi pomenil ohranitev alternativnega in avtonomnega delovanja Christianie, nov zakon temelji na ureditvi pravne zakonodaje glede ohranjanja in rabe zemljišč; postavitve, razporeditve in uporabe ter rušenja stavb na območju skupnosti. V načrtu je ohranitev zelenih površin, območja brez prometa in prostorov ter infrastrukture za alternativne načine življenja. Želja je, da se na celotnem območju preneha preprodaja marihuane, da se stanovanja novim prebivalcem dodeljujejo transparentno in da se tudi v prihodnosti plačujejo najemnine za stanovanja. Okvir vsega bi, za razliko od dosedanjega stanja, predstavljala danska zakonodaja (Državni zbor Republike Slovenije 2009, 19; Ministrstvo za finance 2011).

Sprejetje zakona je po mnenju vlade potrebno zato, da bodo možne naslednje spremembe: popolna odstranitev oziroma prenehanje preprodaje marihuane na celotnem območju Christianie,

vzpostavitev novih oblik lastništva, organizacije in dinamike delovanja (saj je analiza demografije in socialnih razmer pokazala omejeno mobilnost prebivalcev, nizko sodelovanje s trgom dela in nižjo stopnjo izobrazbe, kot v ostalem delu mesta), zagotoviti preglednost delovanja in enake možnosti za vse (omejiti netransparentnost pri dostopu do stanovanj in pri ustanavljanju podjetij), začeti v praksi upoštevati zakona in predpise, ki so bili z zakonom sprejeti leta 2004, ustrezno zavarovati in vzdrževati pomembne stavbe na območju bivše vojašnice, zaustaviti erozijo in omogočiti, da bo območje Christianie služilo vsem državljanom Kopenhagna ter hkrati ohranjalo svojo edinstvenost (Ministrstvo za finance 2011).

Država se zaveda, da so glavne želje Christianie ohranitev vrednot, določene stopnje samoupravnosti in soodločanja, socialnega dogovora, socialne in kulturne dejavnosti, zelenega in rekreacijskega območja odprtega za vsakogar ter zavračanje kapitalizacije. Z mnogimi spremembami in delovanjem v skladu z dansko zakonodajo jim sicer navidezno obljublajo, da bo Christiania ohranila nekatere svoje edinstvene značilnosti, vendar se prebivalci Christianie do sedaj na mnogih sestankih in pregovorih niso pustili prepričati v tako radikalne spremembe območja in s tem tudi njihovega načina življenja.

Predvsem je problem v delu zakona, ki predvideva ureditev lastniških razmerij in nove organizacijske oblike delovanja skupnosti. Od prebivalcev je zahtevano, da oddajo prijavo in popis območja na katerem stoji njihovo prebivališče in preko dogovora ter odkupa tega zemljišča postanejo njegovi lastniki. Tukaj nastane problem, ker v Christianii že štirideset let živijo po načelu zavračanja osebne lastnine tj. kolektivne pravice uporabe in zato ne želijo, niti niso finančno sposobni biti lastniki bivanjskih površin (plačujejo pa najemnino in davke). Zaradi resnih groženj pa se v bližnji prihodnosti zna zgoditi, da se bodo tisti, ki so se sposobni spustiti po nestabilnem in nepredvidljivem finančnem toboganu, odločili za kredit, se vdali kapitalističnemu načinu življenja in poskušali odkupiti območje, kjer živijo. Drugi problem zakona pa predstavlja načrt o „prenovi“ območja, ki bi med drugim zahtevala porušenje nekaterih stavb, ki so jih prebivalci zgradili Christianie.

Pogajanja med državo in Christianio še vedno potekajo, skupnost pa je postavljena pred ultimat glede novih oblik organiziranosti in lastništva območja. Kot eno od zadnjih rešitev, so prebivalci Christianie videli v zaprtju območja konec aprila 2011. Za nekaj dni so z zakritjem ograje, ki pelje okoli celotnega območja, postavili ramp, straženju skupin prebivalcev na vsakem vstopu v Freetown in razdeljevanju letakov s pojasnitvijo zaprtja, poskušali svojo „popularnost“ med turisti

in prebivalci Kopenhagna obrniti v svojo korist. Na letaku „Christiania se zapira“ (*Christiania Closes*) so obrazložili, da je razlog začasnega zaprtja želja po tem, da se prebivalci umaknejo v mir in razmislijo kako nadaljevati z življenjem v skupnosti. Posamezniku so razložili, da so pod ogromnim pritiskom, saj ne želijo sprejeti ponujenega zakona države, po katerem bi se območje razdelilo, določeni deli pa bi se prodali. Njihov klic na pomoč nagovarja turiste in Dance, naj aktivno izrazijo podporo skupnosti in sicer tako, da se obrnejo oziroma pišejo enemu od treh časopisov (*Politiken*, *Jyllands-Posten* in *Berlingske Tidende*), kateremukoli drugemu tiskanemu ali internetnemu mediju, komentirajo članke o zaprtju Christianie, se pridružijo skupini *Your Christiania* na Facebooku ali pišejo politikom, na kakšen način menijo, naj se uredi zadeva v zvezi s Christianio. Skupnost, ki je v preteklosti pokazala, da se je pripravljena boriti za svoje pravice, vrednote in Freetown, je kot kaže na kolenih in se zateka k svojim vsakodnevnim obiskovalcem oziroma „fanom“, namesto, da bi bila sama sposobna nastopati proti javnim oblastem in jim, morda z bolj radikalnimi poizkusi, dati vedeti, da se niso pripravljene odreči Freetown Christianii. „Zapiramo se, da bi se izognili zaprtju“ so napisali na koncu.

Tudi med prebivalci Freetowna samimi se pojavlja zaskrbljenost in dvomi glede prihodnosti in tako Løvehjerte, ki je prebivalec Christianie že 39 let, tj. od leta 1972 naprej, danes vidi enega od problemov skupnosti tudi v vse manj medsebojne pomoči med prebivalci (ki je skupnost krasila ob njenih začetkih) in dilemah glede prihodnosti Freetowna. Premalo pogovorov o prihodnosti ustvarja nejasnosti in konflikte, saj so nekateri mnenja naj bo Christiania „socialističen prostor, drugi pa želijo več individualizma“ (Løvehjerte v *The Copenhagen Post* 2009).

S temi načrti in dilemami zaključujem zadnji del osrednjega sklopa naloge, v katerem sem predstavila dva načrta – prvi je Zeleni načrt prebivalcev Christianie, drugi pa je načrt normalizacije oziroma „uzakonitve“ Christianie, ki ga želijo uveljaviti danske javne oblasti. Še vedno ni znano kakšna bo prihodnost alternativne skupnosti s štiridesetletno zgodovino. V vsakem primeru bo šlo za nadaljnjo spreminjanje, ki bo Christianio še bolj oddaljilo od prvotnih idealov svobode, ljubezni, upora, heterogenosti, zavračanja materializma in potrošnje.

5 SKLEP

Freetown Christiania se je v štiridesetih letih iz kontrakturne-alternativne-skvoterske skupnosti spremenila v eno najbolj obiskanih turističnih destinacij v Kopenhagenu. Spremembe se najbolj odražajo v njenem vsakdanjem življenju prebivalcev, vrednotah, kulturnih dejavnostih in političnem delovanju. Nekoč izrazito družbenokritična skupnost, katere prvotni prebivalci so leta 1971 zasedli območje zapuščene vojašnice z namenom osnovanja skupnosti na temeljih svobode, zavračanja vse bolj potrošniškega načina življenja, heterogenosti, medsebojne pomoči in ljubezni, je sedaj pred tem, da se jo potisne nazaj v kapitalističen sistem, kateremu se je štiri desetletja bolj ali manj uspešno izmikala.

V svojem diplomskem delu sem s pregledom delovanja in spreminjanja skupnosti ugotavljala kateri so tisti dejavniki, ki najbolj vplivajo na spremembe v Christianii, v katero smer se skupnost razvija in ali je trenutno spreminjanje v skladu z željami in vizijami njenih prebivalcev. Glede na pregled, analizo in interpretacijo sekundarnih virov podatkov ter opazovanje z udeležbo na območju skupnosti lahko delno potrdim svojo prvo hipotezo, da je Freetown Christiania skozi desetletja izgubila svoj uporniški naboj in s tem prenehala delovati kot kontrakultura, ker je v tem videla način, da si (vsaj delno) podaljša svoj obstoj kot alternativna skupnost. Christiania v odnosu do javnih oblasti, tj. predstavnika dominantne kulture, še vedno predstavlja Drugega („potencialno nevarnega sovražnika“), ki ga je potrebno čim prej asimilirati in s tem narediti del dominantne kulture. V sedemdesetih letih je Christiania delovala tako, da jo zaradi mnogih skupnih značilnosti (čeprav seveda ne vseh) lahko štejemo med kontrakture (mladi, ki zavračajo tehnokratski potrošniški način življenja oziroma težijo k razvrednotenju materializma; želja po ponovni povezanosti z naravo, ki vodi k okoljevarstvenim načrtom za prihodnost; želja po doseganju svobode, samoizražanja in samouresničevanja; kritično kulturno delovanje; heterogena skupnost, ki vzpodbuja različnost). Javne oblasti so Christianii najprej podelile status „socialnega eksperimenta“, nato so želele območje legalizirati, danes pa ga želijo normalizirati (popolnoma odstraniti preprodajo marihuane, razdeliti območje na stanovanjski del in park – kar bi pomenilo rušenje nekaterih hiš, ki so jih prebivalci zgradili sami, hkrati pa želijo ohraniti nekatere lastnosti Christianie, ki jo delajo edinstveno in s tem zanimivo za turiste, ki skupnosti in hkrati tudi javnim oblastem prinašajo denar). Eden največjih problem skupnosti danes predstavlja to, da je država oziroma Ministrstvo za obrambo lastnik celotnega območja in s tem v pesti drži prebivalce, ki so jim najprej mnoga leta grozili z zaprtjem in izselitvijo, danes pa na njih pritiskajo z zahtevo po ureditvi lastniških razmerij, ki pomenijo odkup območja, saj bo le-to v nasprotnem primeru pristalo

na trgu nepremičnin. Prebivalci Christianie si želijo ostati na območju in nadaljevati z življenjem v skupnosti, zaradi česar obstaja velika možnost, da bodo tisti, ki so sposobni vzeti kredit in odkupiti del območja, le-to tudi storili. Država sicer rada poudarja, da je cena za katero so Christianii ponudili odkup območja pod realno ceno na trgu nepremičnin, a to pomeni, da se bo končalo štirideset let dolgo obdobje, ko so na območju živeli in se menjavali prebivalci, ki niso verjeli v osebno lastnino in so raje živeli po načelu kolektivne pravice uporabe zemljišč. S tem, ko se prebivalci Christianie danes s pomočjo odvetnikov pogajajo in dogovarjajo z državo, pristajajo na diskurz dominantne kulture. Morda bi se v preteklosti odzvali z bolj radikalnimi kulturnimi ali političnim bojem, mobilizacijo množic (kar so delno poizkusili z zaprtjem Christianie aprila 2011) in podpornikov med akademiki, umetniki, politiki itd. Prebivalci prihodnost skupnosti vidijo v ekološko usmerjenem mestu, razvoju turizma in kulture. Vse to so realni načrti, vprašanje je le, do katere mere so se pripravljene ukloniti zahtevam javnih oblasti ter ali bodo v primeru odkupa zemljišča s strani Christianie, lahko brez nadaljnjih prevelikih intervencij javnih oblasti razvijali Freetown po svojih načrtih (ali jim bo država dovolila obdržati samoupravnost in delno avtonomijo oziroma ločenost od države).

Svoje druge hipoteze, da javna oblast na Danskem želi z različnimi (pravnimi, policijskimi, tudi nasilnimi) postopki normalizirati območje Freetown Christianie, ker bi to pomenilo vrnitev političnega in kulturnega delovanja skupnosti pod nadzor oblasti, ne morem potrditi, saj gre za proces, ki se še vedno odvija in niso popolnoma znane smernice v katere peljejo trenutni pregovori med javnimi oblastmi in Freetown Christianio. Pri tem kako javne oblasti obravnavajo skupnost pa je mogoče najti metode, ki jih Foucault (2004) opiše kot proces normalizacije – nadzorovanje (nadzor celotnega območja, prebivalcev in obiskovalcev predstavljajo pogoste policijske patrulje in telesni pregledi posameznikov), primerjave (s tem kako bi Christiania po njihovem mnenju morala delovati, da bi ustrezala danski zakonodaji), diferenciacije (razdelitev območja na različne dele, npr. del, ki bi v prihodnosti ostal stanovanjski predel, park in del bivališč, ki bi jih porušili, kljub temu, da v njih že desetletja živijo prebivalci Christianie), hierarizacije (predstavitev skupnosti, kot problematične, njene prebivalce pa kot manj izobražene in z višjo stopnjo brezposelnosti, kot preostala populacija Kopenhagna – kar delno spada tudi pod sklop izključevanja in marginalizacije), homogenizacijo (želja po integraciji in asimilaciji, s čimer bi skupnost postala „normalna“ kopenhagenska četrt, namesto sedanje heterogene skupnosti, ki temelji in vzpodbuja različnost) in izključevanje. Prihodnost Christianie je negotova, prebivalci pa bodo morali dobro premisliti o tem, kaj želijo za svojo skupnost, čemu so se pripravljene odpovedati, kakšni bodo nadaljnji načini boja in kdo vse bo pri njem sodeloval.

6 LITERATURA

Amouroux, S. Christa. 2006. *Conflict in Copenhagen: Urban Reconfigurations, Disciplining the Unruly*. Dostopno prek: <http://www.escholarship.org/uc/item/9cb3f8t8#page-1> (6. april 2011).

Anderiesen, Gerard. 1981. Tanks in the streets: the growing conflict over housing in Amsterdam. *International Journal of Urban and Regional Research* 5 (1): 83–95.

Asmussen, Vibeke. 2007. Danish cannabis policy in practice: the closing of „Pusher Street“ and the cannabis market in Copenhagen. V *Drugs in Society: European perspectives*, ur. Jane Fountain in Dirk J. Korf, 14–27. Abingdon: Radcliffe Publishing Ltd.

Barker, Chris. 2005. *Cultural studies: theory and practice*. London, Thousand Oaks in New Delhi: Sage.

Bey, Hakim. 2003. *T.A.Z : the temporary autonomous zone, ontological anarchy, poetic terrorism*. Brooklyn, NY: Autonomedia.

Christiania. Dostopno prek: <http://www.christiania.org/> (12. marec 2011).

Christianites. 2004. *Christianias Guide*. Copenhagen. Dostopno prek: <http://www.christiania.org/inc/guide/?lan=gb> (10. april 2011).

Desmond, John, Pierre McDonagh in Stephanie O'Donohoe. 2000. Counter-Culture and Consumer Society. *Consumption, Markets and Culture* 4 (3): 241–279.

Državni zbor Republike Slovenije. Raziskovalno-dokumentacijski sektor. 2009. *Centri alternativne kulture, Primerjalni pregled*, 16. november. Ljubljana: Državni zbor Republike Slovenije.

Flacks, Richard. 1995. Think Globally, Act Politically: Some Notes toward New Movement Strategy. V *Cultural Politics and Social Movements*, ur. Marcy Darnovsky, Barbara Epstein in Richard Flacks, 251–263. Philadelphia: Temple University Press.

- Foucault, Michel. 2004. *Nadzorovanje in kaznovanje: nastanek zapora*. Ljubljana: Krtina.
- Goričar, Jože. 1971. Samoupravnost in (ali) državnost. *Teorija in praksa* 8 (3): 403–409.
- Heppenstall, Jason. 2011. Buy or rent deal legalises one of Europe's largest squats. *The Guardian Unlimited*, 21. junij. Dostopno prek: <http://www.guardian.co.uk/world/2011/jun/21/deal-legalises-europe-largest-squat> (3. julij 2011).
- Inhabitants of Christiania. 1991. *Christiania's Green Plan*. Copenhagen. Dostopno prek: <http://www.christiania.org/inc/GreenPlan/> (13. marec 2011).
- Klatch, Rebecca E.. 1995. The Counterculture, the New Left, and the New Right. V *Cultural Politics and Social Movements*, ur. Marcy Darnovsky, Barbara Epstein in Richard Flacks, 74–89. Philadelphia: Temple University Press.
- McKay, George. 1998. *DiY culture : party & protest in Nineties Britain*. London in New York: Verso.
- Midgaard, Søren Flinch. 2004. *Christiania, the Freetown - what (if anything) can justify a relatively anarchistic society within a (in other respects) well-ordered society?* Dostopno prek: www.essex.ac.uk/ecpr/events/jointsessions/paperarchive/uppsala/ws20/midtgaard.pdf (19. april 2011).
- Ministrstvo za finance, Agencija za stavbe in nepremičnine. 2011. *Christiania*. Dostopno prek: <http://www.ses.dk/en/Christiania.aspx> (20. april 2011).
- Neumann, Osha. 1995. Motherfuckers Then and Now: My Sixties Problem. V *Cultural Politics and Social Movements*, ur. Marcy Darnovsky, Barbara Epstein in Richard Flacks, 55–73. Philadelphia: Temple University Press.
- Poštrak, Milko. 2002. Uporniške mladinske subkulture: raziskovanje lastne države. V *Cooltura: uvod v kulturne študije*, ur. Aleš Debeljak, Peter Stankovič, Gregor Tomc in Mitja Velikonja, 157–174. Ljubljana: Študentska založba.

Riley, Harriet. 2007. Farewell to Freetown. *The Guardian Unlimited*, 18. september. Dostopno prek: <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2007/sep/18/farewelltofreetown> (3. julij 2011).

Rodin, Davor. 1981. Tehnokratizem – tehnokracija. *Teorija in praksa* 18 (12): 1503–1507.

Roszak, Theodore. 1995. *The Making of a Counter Culture: reflections on the technocratics society and its youthful opposition*. Berkley, Los Angeles in London: University of California Press.

Šestan, Vlado. 1987. Kontrakultura kot družbeni pojav in kot ideologija. *Teorija in praksa* 24 (1–2): 45–55.

The European Graduate School. 2009. Michael Hardt, Naomi Klein, Tazio Müller and Lisa Fithian. Reclaim Power, 14. december. Dostopno prek: <http://www.egs.edu/faculty/michael-hardt/videos/reclaim-power/> (29. junij 2011).

The Copenhagen Post. 2009. Christiania, still crazy after 38 years, 28. september. Dostopno prek: <http://www.cphpost.dk/news/local/47035-christiania-still-crazy-after-38-years.html?showall=1> (4. julij 2011).

Tomc, Gregor. 2002. Moderna kultura. V *Cooltura: uvod v kulturne študije*, ur. Aleš Debeljak, Peter Stankovič, Gregor Tomc in Mitja Velikonja, 121–156. Ljubljana: Študentska založba.